

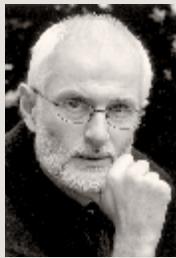

Suksess

Det Norske Teatret går så det grin.

– Veggane bular av prosjekt og folk, seier teatersjef Erik Ulfsby.

SIDE 6–7

Ambisjonar

– Frå første stund veit han kva som skal til: «Eit stort namn». Jan Olav Gatlund har skrive bok om Mons Litleré.

SIDE 18–20

Heng etter

– Det at gutane skriv på dialekt, betyr at dei ikkje stimulerer kvarandre på standard nynorsk, seier Øystein Vangsnes.

SIDE 8–9

Norsk Tidend

nr. 5
november 2018

medlemsblad for Noregs Mållag

Bra med motstand

– Vil du fortelja ei historie som set spor, så er det nok bra å vera innom noko mørkt. Då har hovudkarakteren noko å slita seg gjennom, seier teikneserieteiknar Anja Dahle Øverbye.

SIDE 17

Skjer i sjøen

NT Barn og unge ser stadig mindre på vanleg fjernsyn, og stadig meir tilfeldige snuttar på YouTube. Det gjer at dei møter mindre norsk og meir engelsk. Det er ikkje heilt sunt for språkutviklinga, skal me tru dei lærde.

NT Ved fleire høve har eg hørt at trikset for å snu denne utviklinga er å laga så godt fjernsyn og så gode filmar i Noreg, at ungdomen heller vel det. Staten bør stimulera til utviklinga av nynorskpråklege dataspel, og gjerne i samarbeid med resten av Norden.

NT Det er sikkert vel og bra. Eg er for tiltak som har mål om å styrkja nynorsk språk. Men motsett innan akademia, helsevesenet og til dels næringslivet der samfunnet til ein viss grad kan styra utviklinga med ulike krav, står me eigentleg maktelause mot dette fenomenet.

NT All verdas underhaldningsindustri, distribuert gjennom verdas kraftigaste underhaldningsmaskiner og telefonar, er ei flodbylgje som ikkje lèt seg stoppa med krav til nynorskpråkleg musikk på P4.

NT Den språklege sjølvtilitten må byggjast opp i skulen. Då blir det feil å utstyra ungane med nøyaktig dei same underhaldningsmaskinene. Eg har større tru på blyant og ei fysisk ordbok enn på nett-brett og alt som sluttar på .no.

NT Om me skal redda dei frå denne flodbylgja, må me gje ungane fast grunn å stå på. Då kan ikkje absolutt alle «fylgja med i tida». Nokon må vera eit skjer i sjøen.

KJARTAN HELLEVE

Utgjeven av Noregs Mållag

Avisa blir redigert etter Redaktørplakaten.

Tilskrift: Lilletorget 1, 0184 OSLO

Redaktør: Kjartan Helleve,
kjartan.helleve@nm.no,
tlf. 23 00 29 32

I redaksjonen:
Hege Lothe, Erik Grov

Heimeside: www.nm.no

Abonnement: 250 kroner per år

Utforming: Audun, Språksmia AS
smia@spraksmia.no

Det er i kommunen det skjer

EG HAR BAK meg éin periode i kommunestyret i Fredrikstad. Det var i det førre hundreåret. Det som sit igjen etter den perioden av livet, er nett kjensla av «at nå sit eg her igjen». Det var møte etter møte – ikkje berre i kommunestyret, men i råd og utval, og så alle partimøta, da.

Eg opplevde det som tvangsføring med dårlig retorikk og ei stor sløsing med tid, for det var veldig sjeldan eg som kommunestyrerepresentant gjorde nokon som helst skilnad.

Likevel er det i kommunestyra rundt omkring at folkestyret får det klaraste uttrykket, for her er det verkeleg Folket med stor F som får vera med og bestemme.

Den siste månaden har mange frå sentralleken i Noregs Mållag møtt Kommune-Noreg på nært hold. Nynorskstafetten har vore på rundtur på Agder og i Telemark, og treft ordførarar, rådmenn og byråkratar for å framsnakke skriftspråket vårt og få dei til å sikre stabil politikk i områda der nynorsk kommune- og skulespråk møter bokmålet. Under siste EU-debatt snakka folk om «svenskesuget». Det er ikkje fritt for at i mang ein nynorskommune er «bokmålssuget» nærværande.

Hemsedal med sine 2442 innbyggjarar var kommunen der dette suget var mest påtrengande i haust. Hemsedal er ein tradisjonell nynorskommune, men den som har følgt med på skulestatistikken i Skistar-bygda ei stund, ser at nynorsk-elevane har blitt færre etter kvart. Nettsida til kommunen er på nynorsk, men lenkene der fører deg til Visit Hemsedal, der alt er på bokmål.

PÅ VÅRPARTEN KOM det opp eit framlegg i livslopsutvalet om at Hemsedal skulle gå over frå å ha nynorsk som administrasjonsspråk til å ha såkalla nøytralt administrasjonsspråk. Grunngivinga var blant anna at det var vanskeleg å skaffe nynorsk-kunnige tilsette til det vesle kommunehuset. Utvallet hadde ny handsaming i september, og der var det berre Senterpartiet som gjekk inn for å halde på nynorsk administrasjonsmål.

Så, under nokre travle oktoberveker, fekk gode målfolk til ei stor oppvakning i Hemsedal. Det blei ringt rundt og mobilisert på nettet. Fram mot det avgjerande kommunestyremøtet strøymde innleggja inn til lokalavisa Hallingdølen. Ein av dagane opp imot den avgjerande røystinga i kommunestyret var det sju innlegg for nynorsk og tre innlegg imot.

NT LEIARTEIGEN

MAGNE AASBRENN
Leiar i Noregs Mållag

24. oktober kalla aksjonistane i Hemsedal Mållag inn til folke-møte, og folket møtte opp i salen i Kulturhuset. Mange heldt appellar, blant dei generalsekretæren i Høgre, John-Ragnar Aarset. Amelia Snerte (16) heldt ein kraftfull tale og bad alle nynorskingar i salen komma opp på scenen. Så stod vi der da, alle – mens «bokmålsgane» sat igjen i ein glissen flokk i salen. Der kunne dei sitta og ruge litt på den mindretalskjensla som råkar oss nynorskbrukarar mang ein gong ...

ETTERPÅ VAR DET politikarpanel der kommunestyrerepresentantane uttalte seg om dialekt og nynorsk. Det som var fint, var at alle var veldig positive til både målføre og målform, men alt der og da – når det gjaldt spørsmålet om administrasjonsspråk – blei det klart at dette kom til å bli jamt i kommunestyret.

Så kom avstemminga den 1. november. Med eit fleirtal på éi einaste røyst fall det nynorske administrasjonsspråket i Hemsedal

Det var bittert, men tydde langfrå at aksjonen hadde hatt null verknad. I dei tre–fire vekene målfolia hadde stått på, var tre av partia i kommunestyret blitt splitta. Ein tydeleg kveik for dialekt og nynorsk var sett i gang og fekk innverknad på dei fire vedtaka som følgde med «nøytral»-vedtaket:

- 1) Hemsedal sitt føretrekte mål ved offentleg kommunikasjon skal vera nynorsk.
- 2) Hemsedal blir framleis nynorskommune i statistikken fordi kommunen skal krevja nynorsk i brev frå staten.
- 3) Dialektfremjande tiltak blir utarbeidde i samband med revidert målbruksplan i 2019.
- 4) Det skal bli gitt eit tilbod om opplæring i nynorsk for dei som ønsker det.

Ikkje noko av dette hadde blitt vedteke om ikkje lokale målfolk hadde bretta opp erma, kasta seg rundt og aksjonert.

EG VISKAR BORT inntrykket frå da eg sjølv sat på bakarste benk i bystyresalen i Plankebyen. Det ER viktig kven som sit i kommunestyret. Mange stader framover vil det vera avgjerande for nynorsken. Og så er det slik at neste kommuneval er hausten 2019, men det er i desse dagar nominasjonen til partia går føre seg, og det er nå partiprogramma til valet i hundre nynorskommunar blir bestemt. Gode målvenner, involver dykk i denne prosessen, finn ut kva dei enkelte kandidatane meiner, sorg for å opp folk på listene som støttar språk og lokalkultur.

Og om nominasjonskomiteen i partiet ditt ringer deg, skal du seie ja, og ikkje nei. Om ikkje anna for nynorsk si skuld.

Det er i kommune-styra at folkestyret får det klaraste uttrykket. Her er det Folket med stor F som får vera med og bestemme.

NT SAGT

Hvem er Ivar Aasen som det står om i bioen din? Musiker?

frå @nynorsk_tinder på Instagram

Eneste vi lærte om nynorsk var at Knut Knutsen reiste rundt i Norge for å samle inn dialekter

frå @nynorsk_tinder på Instagram

Typisk dere feministar å vere for like-stilling av ting som helt klart ikke trenger det. Som nynorsk for ekempelvis.

frå @nynorsk_tinder på Instagram

Kult at du bruker sidemål utenfor skolen a! Fikk du god karakter eller?

frå @nynorsk_tinder på Instagram

I dag har eg blokkert ein person på ein datingapp fordi han meinte dinosaurar var teite. Førre veke fordi ein meinte eg snakka nynorsk. Det einaste som kan gjere dette betre er eit nynorsk dinosaurmuseum. THE GLORY!

Sigrid Sofia på Twitter

Akekvitt er det som det heiter på nynorsk

Torstein Helleve på Twitter

Det er noko peak vestnorsk/nynorsk med å sitje på ein buss, på ei ferje, på veg mot ein annan flyplass sidan flyet ikkje kunne lande på den fyrste på grunn av skodde. For å toppe det heile, så les eg Ragnar Hovland. Er det dette som går under #nynorsktwitter?

Karri på Twitter

Svensk er vakker, nesten like flott som nynorsk.

Jan Roger Hamre på Twitter

Har lest så mye nynorsk, at jeg ikke lenger legger merke til om teksten jeg leser er på bokmål eller nynorsk. Det er faktisk ikke verst! Kanskje jeg skal terpe mer på egen grammatikk og gå over til å skrive nynorsk selv også? Kun for moroskyld?

Vannkoker på Twitter

I dag ble #HunBørStille-kampanjen lansert på nynorsk! Hva sier du, Hadia Tajik? Arbeiderpartiet i Sogn og Fjordane joiner likestillingsdugnaden. Fortell den råeste dama du kjenner at #HoBørStille!

Varaordførar i Oslo, Kamzy Gunaratnam på Twitter

Med mindre telefonen din er inndratt av PST ville eg nyttå høvet til å sende SMS med kodeord NYNORSK til 2490. Då blir du med i Noregs Mållag.

Nestleiar Peder Lofnes Hauge på Twitter

Norske studentar har rett til å ta eksamen anten på bokmål eller på nynorsk. På Ivar Aasens sin 205-årsdag er det viktig å minne om at vi skal legge til rette for dette.

Rektor ved OsloMet, Curt Rice, på Twitter

I dag er det 205 år sidan Ivar Aasen vart fødd. Eg oppfordrar ansatte og studentar ved OsloMet å markere dagen ved å skrive nynorsk i sosiale medium!

Rektor ved OsloMet, Curt Rice, på Twitter

MÅL I SIKTE: Kringkastingssjef Thor-Gjermund Eriksen lover at kravet om 25 prosent nynorsk i NRK skal vere nådd allereie neste år.

Foto: Michael Hill

– NRK skal nå kravet om 25 prosent nynorsk i 2019

KRINGKASTINGSSJEF Thor-Gjermund Eriksen lovar at NRK skal nå kravet om 25 prosent nynorsk i 2019.

Lovnaden frå NRK-sjefen kom under innlegget han hadde under språkkonferansen «Treng vi norsk» i Førde i Sogn og Fjordane. Thor-Gjermund Eriksen lova at statskanalen neste år skal nå målet om 25 prosent nynorsk i kanalen. Det blir i så fall første gong i historia til NRK.

Konferansen er det Sogn og Fjordane fylkeskommune som står bak, i samarbeid med fleire institusjonar i same fylke. I salen sat både språkdirektøren, representantar frå Regjeringsa, målfolk, næringsliv, presse, utdanning med fleire då lovna kom på bordet.

– I fjor hadde vi 22 prosent nynorsk. I år trur eg vi skal nå 24 prosent og då vil eg gjerne komme med ein lovnad no om at vi neste år skal nå kravet staten og de har gitt oss – målet om 25 prosent nynorsk, sa riksringkastingssjefen i innleget «Frå hjemmebane til heimebane».

– I tillegg handlar det om å sjå kvar enkelt, sa han. Det handlar like mykje om å sjå dei sovande nynorskbrukarane i NRK, at dei som har vore nynorskbrukarar begynner å bruke språket sitt igjen, sa Eriksen frå scena.

For å nå dette målet i 2019 er NRK i gang med fleire ulike tiltak gjennom ein nynorsk handlingsplan.

NPK

**NY
UTGÅVE!**

Halvor Floden EIN FJELLGARD

Ting direkte frå
Fregn Forlag, Østlia 1, 2420 TRYSLI
eller per e-post: f-forlag@fregn.no
Kr 400.00 – fraktfritt

VURDERINGSORDNINGA I NY NOR

Mållaget

Den nye læreplanen i norsk kan kome til å slå saman halvårskarakteren i sidemål og hovedmål.

DEN FØRSTE SKISSA til ny læreplan i norsk vart nyleg presentert, og ein kan ane konturane av korleis norskfaget blir etter 2020. Noregs Mållag kritiserer at skissa har framlegg om å slå saman halvårskarakteren i sidemål og hovedmål i 8. og 9. klasse og i Vg1 og Vg2.

– I sluttrapporten for eit forsøk med slik karaktersetjing står det at dette ikkje løyser problema i norskfaget, seier Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag.

Sidan hausten 2013 har svært mange skular testa ut denne ordninga, og sluttrapporten om prosjektet kom før sommaren i år. Den konkluderer med at ei slik samanslåing ikkje har nokon effekt på læringer til elevane.

Det mest urovekkjande funnet i rapporten er korleis dei intervjua ungdomsskulane meiner forsøket legitimerer å starte seinare med sidemål. Dette trass i alle faglege tilrådingar om tidleg start med sidemål. Skuleleiarar seier at forsøket har gjort det mogeleg å utsette sidemålsundervisninga til 9. trinn.

Rapporten er skriven av NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning), og dei oppsummerer at dette forsøket ikkje løyser problema i norskfaget. Dei meiner at ein kan kutte vurderingsmengda utan å endre på karakterane i faget. Dei peikar på at det er lokale praksisar og krav frå skuleleiing som er grunnen til rapportering og stor rettebyrde i norskfaget. Det er heilt klart ut frå NIFUs rapport at lærarane er veldig nøgde med forsøket. Likevel tilrår NIFU at ein

heller skal sjå nærmare på dei vurderingspraksisane som er i norskfaget for å finne ein betre måte å gjøre det på, særleg med omsyn til at elevane ikkje ser ut til forstå språket for vurdering som har teke plassen til karakterane.

Eit problem den nye skissa heller ikkje løyer, er at opplæringsssi-

Vinje kåra til årets nynorskkommune

Kulturdepartementet har kåra Vinje kommune i Telemark til årets nynorskkommune.

Vinje utmerkjer seg som ein tydeleg nynorskaktør i eit fylke der nynorsken er under press, meiner juryen.

– Nynorsk er eit mindretalsspråk og treng eit særleg vern. Det har Vinje kommune skjønt, seier leiaren i prisjuryen, seksjonssjef Margrethe Kvarenes i Språkrådet.

Juryen har lagt vekt på at Vinje

er ein føregangskommune i arbeidet for å gi innvandrarar norskopplæring på nynorsk, og at kommunen har kravd at nynorsk skal vere språket i fellesprofilinga av Vinje som reisemål.

– På sitt trygge kulturgrunnlag har årets nynorskkommune arbeidd strategisk og kreativt for å gjøre nynorsken til eit godt og levande bruksspråk. Det går klart fram av både planar og resultat at Vinje kommune har vilje til språk, heiter det i det skriftlege grunngivinga.

Prisen er på 100.000 kroner.

NPK

RSKLÆREPLAN: er kritisk

NOKO POSITIVT: – At elevane skal få god fagleg kompetanse i dei to norske språka, er heldigvis høgare prioritert enn det har verka tidlegare i læreplanprosessen, seier Magne Aasbrenn.

Foto: Stockphoto

tusjonen er svært ulik for nynorskelevar og bokmålselevar. Bokmåls-elevane ser språket sitt rundt seg heile tida, mens mindretallet som skriv nynorsk, treng i mykje større grad å få «bade» i sitt eige språk.

– Denne ubalansen må læreplanen ta høgd for, seier Magne Aasbrenn.

Men det nye læreplanframlegget har også positive sider, meiner Noregs Mållag.

– At elevane skal få god fagleg kompetanse i dei to norske språka, er heldigvis høgare prioritert enn det har verka tidlegare i læreplanprosessen, seier Magne Aasbrenn.

– Skriving av kreativ tekst er ute,

og i staden kjem grammatikk og sjangerkunnskap tydelegare inn. Norrøne tekstar og den lange litteratur-tradisjonen er også tydeleg med, og gjennom heile planen blir det presisert at norskfaget omfattar både bokmål og nynorsk.

HEGE LOTHÉ
hege.lothe@nm.no

PRESENTERTE: Anne Marta Vinsrygg Vadstein frå Nynorskenteret opna lærarsidene til Framtidajunior.no på Nynorskseminaret på Høgskolen i Innlandet i haust.

Foto: Liv Astrid Langnes

Gjer skuletimen aktuell på nynorsk

På dei nye lærarsidene til Framtidajunior.no finn du no 23 undervisingsopplegg tilpassa ulike klassetrinn og fag. Formålet er å hjelpe lærarar med å gjere skuletimene aktuelle på nynorsk. Undervisingsopplegga er laga av Nynorskcenteret og Framtidajunior.no-redaksjonen. Fleire opplegg kjem etter kvart.

Framtidajunior.no er ei gratis nynorsk nettavis for elevar på barnetrinnet. Nokre ungdomsskular bruker også nettsidene. Det

digitale nynorskløftet vart starta av Landssamanslutninga av nynorsk-kommunar og Magasinett hausten 2017, med støtte av Utanningsdirektoratet, Kulturdepartementet, ABC Startsidan, Samlaget og fleire andre.

I løpet av under eitt år har avis publisert 1000 artiklar med nyhende, fakta, kultur, debattinnlegg og mykje anna spennande. I tillegg har Framtidajunior.no kvíssar, aktuelle avstemmingar, videoar og andre aktivitetar for elevane. Allereie har nettstaden fått over 70 000 brukarar, og talet er aukande.

Ser fram til målvennleg politikk

– Med Kristeleg Folkeparti i regjering ser Noregs Mållag fram til ein enda meir nynorskvenleg politikk, seier Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag.

Utdanningsdirektoratet har greidd ut språkdelte ungdomsskule etter oppdrag frå eit samråystes Storting i 2016.

– Me går ut frå at eit KrF i regjering sikrar nynorskelevane rett til opplæring på nynorsk ut heile grunnskulen. I eit nynorskvenleg budsjett kan dette bli innført alt frå hausten 2019. Da kan 8.-klassingane neste år få halde fram i eigen nynorskklasse og ikkje bli spreidde ut i bokmålklassar, seier Magne Aasbrenn.

I tillegg må nynorskelevane få det tilbodet dei har krav på i digitale læremiddel. Sentrale styresmakter må ta ansvaret for dette feltet, ikkje overlate ansvaret til kvar einskild kommune.

I partiprogrammet seier KrF at partiet vil verne og styrke norsk språk generelt og nynorsk skriftkultur spesielt. Det må tyde ei ytterlegare styrking av lovnaden i Jeløy-erklæringa om å sikre gode bruks- og opplæringsvilkår for dei de to likestilte målformene i norsk.

– Denne styrkinga må innebere at det blir innført tidleg start med nynorsk, og at læraringa blir sikra med at det framleis blir gitt halvårskarakterar både i hovud- og sidemål gjennom heile ungdomsskulen og vidaregåande. Dette er viktig for å halde oppe både kompetansen og statusen til nynorsken, seier Magne Aasbrenn.

Årbok feirar lokal forfattar

4. februar 2019 er det hundre år sidan forfattaren Marta Schumann vart fødd på Myklebost i Valldal. Årbok for Norddal 2018, som Norddal mållag gir ut, rettar søkjelyset mot forfattaren og forfattarskapen hennar.

I årboka presenterer kunsthistorikar og kunstmeldar Eva Furseth kunstnaren Per Kleiva. Ho viser korleis han brukte lokale motiv frå Norddal i kunsten sin. Per Kleiva ætta frå Eidsdal i Norddal kommune.

Dette er eit par smakebitar av den innhaldsrike årboka, som som kan tingast frå norddalmallag.no.

Elida Brenna Linge, Randi Flø og Audun Skjervøy sit i redaksjonen for årboka.

Astrid Sverresdotter Dypvik fekk Samlagsprisen 2018

HO FÅR PRISEN for bøkene *Det var DDR. Forteljingar om eit nedlagt land* (2012), og *Berlinhistorier. Kald krig i den delte byen* (2017).

I grunngevinga for tildelinga legg juryen vekt på at forfattaren, som er journalist og historikar, i begge bøkene kombinerer sine to fagfelt på ein overtydande måte. I bøkene møter ein alt frå overtydde Stasi-medarbeidarar som svik sine næreste, til leiande personar i kommunistpartiet i DDR og menneske som vart offer for det brutale diktaturet, skriv Samlaget i ei pressemelding. Juryen viser til at forfattarskapen korkje er reint faghistorisk eller reint journalistisk, og at dette er ein forfattar som driv fagleg popularisering i ordets aller beste tyding.

Astrid Sverresdotter Dypvik (født 1977) er tilsett i *Nationen*, og har tidlegare arbeidd i *Morgenbladet*, *Klassekampen* og *Dag og Tid*.

Samlagsprisen er ein nyopprettet pris som blir delt ut for første gong i år. Prisen går til ein forfattar som skriv nynorsk, men skal

Foto: Mariann Tvete

vere forlagsuavhengig. Den skal delast ut annankvar gong til ein forfattar som hovudsakleg skriv skjønnlitteratur og til ein forfattar som hovudsakleg skriv faglitteratur. Prisen er på 50 000 kroner.

NPK

FRÅRÅR DIKTARHUS: Ottar Grepstad meiner at det ikkje er grunnlag for å etablere eit diktarhus i Lom. Sats heller på biblioteket, er rådet.

Nei til Diktarhus i Lom

DET ER IKKJE grunnlag for å etablere det planlagde Diktarhuset i Lom, meiner tidlegare direktør Ottar Grepstad i Nynorsk kultursentrum i ei utgreiing han har laga for Oppland fylkeskommune og kommunane Skjåk, Vågå og Lom. Dermed er det heller ikkje aktuelt for Nynorsk kultursentrum å etablere Diktarhuset som ei ny driftseining.

– Det er både faglege og kulturpolitiske grunnar til at administrasjonen i Nynorsk kultursentrum ikkje ønskjer å gå vidare med å etablere Diktarhuset i Lom, seier direktør Per Magnus Finnanger Sandmark i ein kommentar til utgreiinga «Diktarar og dialektar», som Nynorsk kultursentrum offentleggjorde måndag. Kommunane i Ottadalen bør i staden satse på institusjonar og tiltak som alt finst, meier Ottar Grepstad.

– Eg skulle ønskje det var mogleg å gi ei positiv tilråding, og eg veit at gode kulturkrefter i dalen blir skuffa, men det var for mange piler som peika feil veg, seier Grepstad.

No skal styrande organ i både kommunane, fylkeskommunane og Nynorsk kultursentrum vurdere vegen vidare. Ideen om eit Diktarhus i Lom har vore undervegs sidan 2009, og eit forprosjekt vart avslutta i 2015. Tanken har vore å lage eit felles senter for alle dei store, døde diktarane frå Ottadalen, mellom andre Tor Jonsson, Olav Aukrust, Jan-Magnus Bruheim, Ragnvald Skrede og Knut Hamsun, som hadde foreldre frå Vågå og Lom. Grepstad har likevel ikkje funne ein samlande fellesnemnar for dei aktuelle diktarane og fleire praktiske forhold taler imot Diktarhuset.

NPK

Det Norske Teatret står i ein historisk god posisjon.

– Det må vera lov å seia at det går bra, seier teatersjef **Erik Ulfsby**.

Eim av suksess

FOR OM LAG eitt år sidan vart det klart at Erik Ulfsby fekk forlenga åremålet sitt. I utgangspunktet skulle han sitja til 2020, men styret i teateret la glatt på fem ekstra år. Blir han sitjande tida ut, blir han den teatersjefen som har sete lengst.

«At ein av Nordens beste og mest visjonære teatersjefar ønsker å bruke kreftene sine til å løfte Det Norske Teatret ytterlegare i åra framover, er gode nyheter for oss» sa styreleiar Nina Refseth. Ho meinte at Ulfsby hadde lukkast i «å styrke teateret kunstnarleg, økonomisk og i den offentlege samtalet.»

Det må ein nesten gje henne rett i. I 2017 var talet på publikumarar over 33.000 høgare enn det førre rekordåret 1992. Billettinntektene var også rekordhøge, og teateret kunne visa til over 70 millionar kroner i eigeninntekter. Teateret kjem til å slå desse rekordane i år.

– Ja, me sit med ei kjensle av suksess, seier Ulfsby.

– Me har fått til mykje, publikumstala aukar og me er på veg til å opna eit nytt scenerom i Groruddalen, på Rommen. Det er viktig i seg sjølv, men også naudsynt. Veggane bular av prosjekt og folk. Så ja, det må vera lov å seia at det går bra.

Suksess gjev mangfold

– Er det skummelt å ha så mykje suksess? Tenkjer du kva som skal vera den neste suksessen?

– Det er heller motsett: Kva stikkje kan me setja opp på grunn av suksessane? Titlane som har

FAKTA

■ Erik Ulfsby

■ Sjef ved Det Norske Teatret, som går mot nok eit rekordår

■ Vart i vår styreleiar i Språkrådet

hatt premiere på hovudscena i år, er *Kasimir og Karoline* av Ödon von Horvath, *Antogine* av Sofokles, *Utanfor* av Svein Tindberg, *Nila og den store reisa* av Maria Kjærgaard-Sunesen og altså *Peer Gynt*. Så me har jo eit utruleg smalt utgangspunkt på hovudscena. Men sidan me la om til repertoar, så spelar me også andre framsynningar innimellom desse nye stikkja. Suksessar, som t.d. no med *The Book of Mormon*, har gitt oss fridom til å vera dristige og ambisiøse. Så eg tenkjer ikkje i det heile på kva som skal bli den neste suksessen. Me har så mange stikkje som rullar og går, og som dannar ein botnplanke i økonomien. Suksessen gjev oss ein fridom.

– Er det råd å bli for kommersiell?

– Det er nok ein vanleg ryggmergsrefleks mange stader: sidan det kjem mykje folk ein stad, så må det koma av at dei er kommersielle. Men i vårt tilfelle kjem suksessen av at me får mykje meir ut av kvar framsynning. Min påstand er me har eit større publikum med eit vesentleg smalare repertoire. Då ein hadde

GJEV TRYGGLEIK: Erik Ulfsby (under) leitar ikkje etter den nye suksessframsyninga som skal ta over etter The Book of Mormon (over). – Det er heller motsett: Kva styrke kan me setja opp på grunn av suksessane?, seier teatersjefen.

Foto: Det Norske Teatret / Fredrik Arff

ein veldig suksess med *Les Misérables* i 1988, var det det einaste stykket som vart spelt på. Då kan ein ha snakka om ein kommersiell profil. Men med dei fem premierane me har hatt i år, så blir det ei heilt anna historie. Og med eit mykje større publikum.

– *Eg spør for ein ven: Er det rett at eit teater bygd for å fremja norsk kultur, stadig set opp amerikanske musikalar?*

– Det har vore viktig og rett for teateret heile sidan *Oklahoma!* i 1949. For det første har det ved fleire høve styrkt teateret økonomisk. For det andre har desse suksessane vore viktige for nynorsk. Heile generasjonar har gått rundt og nynna på klassiske musikalsongar, men på nynorsk. Og *The Book of Mormon* er nærmast ikkje mogleg å sjå føre seg på bokmål. Det er noko med tonen i omsetjinga til Are Kalvø. Og vidare er det ikkje slik at alt som kjem frå USA er utan kvalitet. Så for å oppsummera: eg sit med ei oppleving at det går bra for nynorsken for tida, men faresignalar er der. Difor er det viktig med eit sterkt teater. Me er utan samanlikning det største teateret for urban ungdom i Oslo. Me syner ein samanheng mellom nynorsk og ny norsk. Det er ikkje uviktig.

Språkrådet

– *Då noterer eg det til venen min. Men brått er du også styreleiar i Språkrådet? Det må vera fyrste gong dei har ein teatersjef i den stolen?*

– Det er nok fyrste gong, vil eg tru. Det kjem nok av at eg er sjef på akkurat dette teateret, språk spelar ei viktig rolle her. No har eg berre vore der eit halvt år, men det er interessant. Det er mange kampar som skal førast for språket frametter.

– *Er du også redd for engelsk?*

– Eg er ikkje redd for engelsk, som er naudsynt å kunna for å kunna samhandla med verda der ute. Men det er råd å sjå føre seg at den posisjonen som engelsk har fått innan høgare utdanning, kan spreia seg nedover og utover. Kvar skal den utviklinga stoppa? I kva grad skal me setja opp gjerdestolpar for å verna språket vårt? Skal det bli heilt slutt på å bruka norsk i avansert forsking? Skal me ikkje ha eit vokabular på norsk for komplekse problemstillingar i akademia og på tekniske område? Dette er også ei demokratisk utfordring. Det er eit problem når du ikkje skjønar kva tenester staten tilbyr sidan det heiter noko anna enn det faktisk er.

– *Så vil denne rolla gjera teateret til ein endå meir målpolitisk aktør?*

– Ikke av di eg har blitt styreleiar i Språkrådet, nei. Men me har faktisk akkurat snakka om at me i større grad kan vera ein arena for ordskifte om språk også på utsida av salane våre. Det er så mykje me skulle ha gjort. Det er som Nils Arne Eggen seier: «Den viktigaste kampen er alltid den du ikkje har spelt».

KJARTAN HELLEVE
kjartan.helleve@nm.no

Bokmålsdominans, dialekt og dataspel fører til **svakare språkferdigheiter** hjå unge nynorskbrukande gutar.

Nynorsk-gutane vert därlegare i norsk

I LØPET AV dei siste åtte åra har nynorskarakteren til nynorsk-gutane vorte därlegare, både i hovudmål og i sidemål.

– Det høyrest litt ut som mitt vitnemål dei siste tre åra, seier 18 år gamle Håkon Hjelle Roset og flirer.

Framtida.no møter han og to klassekameratar på Firda vidaregåande skule, ein skule i ein nynorskkommune i nynorskfylket Sogn og Fjordane.

Spørsmålet er: Har alle nynorsk-elevar vorte svakare i hovudmålet sitt? I så fall, kvifor?

Det forsøker Øystein A. Vangsnes, professor i nordisk språkvitskap ved UiT Noregs arktiske universitet, og professor II ved Høgskulen på Vestlandet å finne svaret på.

Saman med Morten Blekesaune, professor i sosiologi ved Universitetet i Agder, vil han næste opp i kva som har hendt med nynorskferdigheitene til gutar i nynorskområde.

– Alle er best i bokmål!

Vangsnes sette i gang med dette i kjølvatnet av ein artikkel skriven i den Førde-baserte avisa *Firda*.

I 2017 melde avisat at 10. klassingane i Sogn og Fjordane hadde lågare standpunkt-karakter i hovudmål enn landsgjennomsnittet. Samstundes hadde dei betre karakter i sidemål enn i hovudmål.

Dette fekk Vangsnes til å reagere – gjeld dette alle nynorskelevar?

Saman med Blekesaune henta han ut avgangsresultat i norsk, matte og engelsk for 10. trinn frå dei fire vestlandsfylka, i tidsperioden 2009–2017.

Kommunane vart delte i bokmålskommunar og nynorskkommunar, og så vart karakterane samanlikna.

– Då såg me at det gjeld i heile dette området. I nynorskkommunar

har elevane lågare karakter i hovudmål enn i sidemål, og så er det omvendt i bokmålskommunar, seier Vangsnes til Framtida.no.

Språkvitaren kan summere opp resultatet ganske enkelt:– Alle er best i bokmål!

Dette forklarar Vangsnes med den store bokmålsdominansen som er i Noreg, som gjer det relativt lett for nynorskelevar å lære bokmål. Dei møter skriftspråket overalt kvar einaste dag.

Jenter er flinkare enn gutar

For bokmålselevane har avgangskarakterane i perioden vore stabile. Dei vert verken betre eller därlegare i norsk.

Nynorskelevene derimot har hatt ei negativ utvikling, både i hovudmål og sidemål. Då Vangsnes og Blekesaune så delte på kjønn, syntet det seg at denne negative trenden berre gjeld gutane, men den er så sterk at den slår ut også når ein ser kjønna samla.

Språkvitaren forklarer dette delvis med eit generelt biletet av kjønnsforskjellane innan lese- og skrivedugleik.

Gutar har svakare leseferdigheter fordi jenter både les meir og har ein annan mediebruk.

– Jenter er meir aktive på sosiale medium og ser meir på TV, medan gutane spelar meir dataspel.

Dette fører til at jentene gene-

relt er meir vane med tekst, anten dei skriv ei melding eller les ein undertekst. Dei brukar meir teknologisk kommunikasjon og har meir skriftspråkleg praksis, forklarer Vangsnes.

Det var likevel ikkje det mest overraskande resultatet.

Fører dataspel til betre engelsk?

– Vi ser også at det er ein framgang i engelskkarakteren for alle grupper bortsett frå gutar i nynorskkommunar, seier Vangsnes.

Språkvitaren peiker på at andre undersøkingar har funne at å bruke mykje tid på datamaskin og engelskspråklege spel, styrkar engelskferdigheitene. Det synest ikkje å vere tilfelle i Vangsnes og Blekesaune si undersøking.

Då vert spørsmålet: kvifor vert nynorsk-gutane därlegare i norsk, og kvifor har dei ingen framgang i engelsk?

Sentralt i forklaringa er det at ungdom gjerne skriv til kvarandre på dialekt.

Er dialekt den store syndaren?
Lovleg synet korleis nynorsk-ungdom gjerne kommuniserer med kvarandre. Flust av dialektord!

– Det at dei skriv på dialekt betyr at dei ikkje stimulerer kvarandre på standard nynorsk, seier Vangsnes.

Han meiner dette kan vere

PÅ DIALEKT: Bent André Midtbø (t.v.), Håkon Hjelle Roset, Marcus Røed Frøyset skriv alle dialekt når dei sender meldingar til kvarandre.

Foto: Bente Kjøllesdal

utslagsgjenvande for nynorskutane, som ikkje har like mykje kontakt med skriftspråket på andre arenaer som jentene.

– Sjølv om jentene skriv dialekt, så får dei inn nok nynorsk. Dei vert nok eksponerte gjennom lesing og andre typar tekstrapraksis. Sidan gutane les lite og kanskje skriv lite, så får dei ikkje stimulert nynorsken sin godt nok, og heller ikkje bokmålet.

Gutane får med andre ord ikkje nok normert nynorsk i kvardagen til å verte gode.

Vangsnes trur også det er mogeleg at den negative trennen i norskfaget «smittar over» på engelskfaget, og fører til at nynorskutane ikkje ser same framgangen som dei andre gruppane.

– Begge delar er skriftspråk og det handlar om formuleringsevne og språkføring. Det er trass alt tekstbygging, og slikt er stort sett felles uansett kva språk du arbeider med.

Kva er dialekt, og kva er nynorsk?

Tilbake på Firda vgs. sit Håkon Hjelle Roset og klassekameratane Bent André Midtbø og Marcus Røed Frøyset lettare henslengt ved inngangspartiet til eine skulebygget.

Dei tre 18-åringane går siste året på idrettslinja. Dei har nynorsk som hovudmål, og seier alle at dei skriv dialekt når dei sender meldingar.

Karane kjenner seg delvis igjen i resultata til Vangsnes og Blekesaune.

– Det at de skriv dialekt til kvarandre, påverkar det måten de skriv nynorsk?

– Ja, det vert jo automatisert. Eg sleit i alle fall i første klasse, då skrev eg tekstane mine på dialekt. Eg tenkte ikkje over det, eg berre skrev, seier Hjelle Roset.

– Det einaste eg kan tenke meg, er at det vert enklare å gløyme vekk den fagleg korrekte nynorsken når ein heile tida har vorte vand til å skrive på dialekt. Så eg kan skjønne at den svinn litt vekk, og at det vert litt kluss, fortel Røed Frøyset.

Treng ikkje vere negativt

Han held likevel fast ved at det ikkje treng vere negativt å skrive dialekt.

– Så lenge du er klar over at du skriv dialekt, og klarer å skilje mellom dei to modusane, så trur ikkje eg det gjer noko.

Hjelle Roset etterlyser betre undervising.

– For min del trur eg det har hatt ganske mykje å seie at

undervisninga har litt feil fokus på kva det er viktig at vi lærer. Vi lærer ikkje å skrive skikkeleg. Det er for lite fokus på grammatikk, seier han.

Skulen må henge med

Også Vangsnes etterlyser at skuleverket heng med og tematiserer dialektar i skulen. Skrifteg dialekt er kome for å bli i Noreg, og per no er det ikkje noko læremål som tematiserer det, i eksisterande læreplanar.

– Ein kan ikkje slå ned på dialektkskriving. Det må snarare sjåast på som ein ressurs, seier Vangsnes.

– Det er ein måte å få unge og ungdom til å skrive på. Ein bør ta tak i denne skrivepraksisen og heller bevisstgjere elevar på korleis den er annleis enn det vi forventar av meir standardspråkleg tekst.

Språkvitaren etterlyser vidare at det vert eit auka fokus på guitar når det gjeld språkopplæring. Dei treng lesestoff og oppgåver som engasjerer dei.

– Nynorskutar er framleis høgpresterande, men dette er ei negativ utvikling, så om ho held fram, kan det ende ein plass vi ikkje vil.

BENTE KRISTIN RUNDREIM KJØLLESDAL
Framtida.no

Nynorsk leseaksjon i medvind

På nyåret er det på nytt klart for den nynorske leseaksjonen Tid for ti for elevar på 7. trinn. Opplaget er ifylgje arrangørane i år større enn nokon gong, og det er venteliste for å vera med.

– Opplaget har auka jamt og trutt sidan starten i 2015. Vi starta med 15.000, var i fjor innom 20.000, og no er vi oppe i 25.000, seier prosjektleiar for Tid for ti i Foreningen! les, Ole Ivar Burås Storø.

Han fortel at skular frå heile Noreg har meldt seg på aksjonen og at fleire skular står på venteliste for å vera med.

I samband med aksjonen skal elevane lesa ein antologi med tekstdutdrag frå ti nynorske bøker. Aksjonen er eit samarbeid mellom Foreningen! les, Nynorskcenteret og andre nynorskaktørar.

Dette er dei ti bøkene som er med i Tid for ti 2019:

- Den tolvt spelaren av Tor Arve Røssland
- Snillionen av Arnfinn Kolerud
- Klure av Atle Hansen
- Jojo av Ida Eva Neverdahl
- 1000 dagar av Inger Johanne Sæterbakk
- Smadra av Brynjulf Jung Tjønn
- Eg er eg er eg er av Ruth Lillegren
- Den norske slavehandelen av Anders Totland
- Jag är Supermann av Lars Mæhle
- Galderstjerna av Asbjørn Rydland

NPK

Nytt rekordår for litteraturfestival

Den nynorske barnebokfestivalen Falturiltu melder om fleire besökande på rekordmange arrangement.

På dei nitti arrangementa som var del av festivalveka, var det 7.038 som deltok. Det er over tusen fleire enn i fjor.

– Falturiltu er også svært nøgd med, for første gong, å ha gjennomført arrangement i heile ti kommunar, alle dei sju sunnhordlandsommunane, pluss Austevoll, Os og Haugesund, seier leiar Roald Kaldestad i Falturiltu.

Han trekker fram bokbada på barne-, og ungdomsskulane, og intervjuet med Frode Grytten på Stord vidaregåande skule, med musikalske innslag frå musikklinna, som nokre av høgdepunkta.

– Ellers var dokketeateret om Himmel-springaren både morosamt og vakkert. Det var også klassikartimen der Marit Kaldhol og Wenche Øyen diskuterte bildeboka «Farvel, Rune» saman med festivalforfattar Kari Stai. For dei litt eldre blei nok meistermøtet mellom Come Shine, Jan Erik Vold og Einar Økland eit minne for livet, seier Kaldestad.

Nynorskstafetten på Agder og i Telemark

Heile seks kommunar på Agder og ti kommunar i Telemark vart vitja av stafettbilen i haust.

NOREGS MÅLLAG OG Norsk Målungsdom har vore på nynorskstafett i tre veker. På førehand var det avtala innhaldsrike dagar. Det var tre som reiste med bilen, og desse hadde møte med ordførarar, kommuneadministrasjon, barnehagar, barneskular, ungdomsskular, vidaregåande skular og folkebibliotek. I tillegg vart det plass til litt ulike møte med lokalt næringsliv og lokalaviser.

Hektisk og moro

– Det er veldig hektisk og veldig moro å reise med stafettbilen ei heil veke. Det er rett og slett utruleg kjekt, seier Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag.

– På kort tid får vi oppleve eit tverrsnitt i samfunnet. Vi får innblikk i både språkpolitikk og generell distriktpolitikk. Og så må eg seie at det er sunt for oss som kjem frå sentrale strok, å få innsikt i korleis sentraliseringsspolitikk slår ut for folk når til dømes utkantskular vert lagde ned, fortel Magne Aasbrenn. Han var med på vitjing til Hjartdal dialekt- og mållag i Hjartdal kommune. Der er det gjort vedtak om at to av granskulane lyt leggjast ned.

ØVST TIL VENSTRE: I Nissedal fekk stafettlaget møte denne engasjerte gjengen med lærarar ved Kyrkjebygda oppvekstsenter. Foto: Live Havro Bjørnstad

I MIDTN TIL VENSTRE: Steinar Kyrvestad, ordførar i Valle kommune, tok i mot nynorskstafettipinnen på vegner av Valle. Frå venstre: Gunnhild Skjold, Gro Morken Endresen og Steinar Kyrvestad. Foto: Marit Aakre Tennø

– I små lokalsamfunn som til dømes i Tuddal i Hjartdal, skal den offentlege skulen leggjast ned, og bygda startar eigen montessoriskule. Då kan nynorsken vere eitt av argumenta mot sentraliseringa.

Han fortel at det også er kjekt å ha møte med skular som tek ansvar for nynorsken.

– Det er også flott å oppleve rektorar og leiinga på skular som går aktivt inn for at dette skal vere ein nynorsksskule, og at det skal synast igjen i alt det skriftlege på skulen, seier Magne Aasbrenn.

Trefflokallaga

– Det er flott å treffen lokallaga og tillitsvalde. Dei opnar heimane sine, sørger for overnatting og gjev oss god mat. Vi har verkeleg blitt tekne godt imot alle stader og det set vi stor pris på.

– *I fjor var du med stafettbilen ei veke i Valdres. Ser du likskapar mellom Valdres og Telemark?*

– Jo, nærmere du kjem Oslo, dess meir utfordringar får nynorsken. Det er likt mellom Valdres og Telemark. Reisetida inn til hovudstaden blir stadig korta ned, og dermed får bygdene stadig fleire tilflyttarar med bokmålsbakgrunn. Då er det viktig å vinne dei for nynorsken og få dei til å skjønne at det er fint for barna deira å ha nynorsk i skulen.

ERIK GROV
erik.grov@nm.no

NEDST TIL VENSTRE: Stafettlaget i Fyresdal: Frå venstre Eline Bjørke, Hege Lothe og Live Havro Bjørnstad. Foto: Ein elev ved Gimle skule

STORT BILETE: Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag, les for barna i Bø: Den store Bukken Bruse skal akkurat til å gå over brua der barna i Gullbring barnehage i Bø er troll. Foto: Ingar Arnøy

SAMTALE OM SPRÅK: Språkinteresserte ungar og Evald Fredholm snakkar saman i Trollskogen barnehage på Raufoss. Foto: Jorunn Ingeborg Aarsby

Språkstund om å bruke dialekt

– DET HAR LENGE vore hevdat at barnehageungane på Toten «itte talar totning lenger»; dei snakkar nærmast standardisert austnorsk. Mange av dei seier faktisk «jeg» og «ikke», i staden for «je» og «itte». Det vil seie at nokre av dei mest tydelege og markante målmerka for totenmålet er på tur til å forsvinne, fortel Jorunn Ingeborg Aasby, leiar i Toten dialekt- og mållag.

Dette var bakgrunnen for at styret i Toten dialekt- og mållag fekk ideen om å tilby barnehagane på Toten ei språkstund. Evald Fredholm, totning, musikar og historikar, fekk utfordringa med å reise rundt til barnehagane.

«Agusta» og «bæssmor»

1– No skal eg fortelje om ei jente frå Gjøvik som var på besøk «håss bæssmor» si på Eina.

Jenta heitte Augusta, seier Evald Fredholm til barnehageungane, og fortel vidare om jenta og bestemora hennar. På Toten uttaler eldre folk dette namnet «Agusta», med trykk på fyrste stavinga, og det gjorde bestemora også. «A Bæssmor» spadde i kaffegrut, og ho fortalte eventyr.

Bestemora hadde laga ei liste over saker og ting som ho Augusta måtte hugse å ta med seg når ho skulle kome på overnattingstur. Og blant tinga som måtte få plass i «kufferten», var mellom anna ein tannkost, eit par hosor, ein bunding, eit gånnyste, ein spile og ei luve.

– Er det riktig å seie «tænnkost» i staden for «tannbørste», «bunding» i staden for «strikketøy» og «spile» i staden for «speil», spør Evald Fredholm. I fyrste omgang

ekt i barnehagane på Toten

var nok ikkje alle heilt sikre på det, men konklusjonen vart sjølv sagt at ein og same ting kan ha ulik uttale eller ulike namn, og at den eine uttalemåten og nemninga er like rett som den andre.

Gode tilbakemeldingar

– Er det nokon som kjenner nokon som snakkar andre dialektar enn totning, spør Evald Fredholm. Og det var det mange som gjorde. Fleire av barnehageungane på Toten kjente også nokon som snakka andre språk.

Evald Fredholm snakka med ungane om språk og dialekt, spelte trekkspel og song, og jammen vart det litt dans også saman med ungane. Og i dei fleste barnehagane sat ungane som tende ljós.

– Dette var verkeleg eit flott tiltak. Dialet er noko vi kan ta meir tak i framover, melder Elin Stensrud Sveum, styrar i Kolbu barnehage.

– Toten dialekt- og mållag har fått fleire positive tilbakemeldingar frå barnehagane, fortel Jorunn Ingeborg Aarsby. Dei sende ut tilbodet om å få Evald Fredholm til mange barnehagar, og det var så populært at ikkje alle kunne få besök.

– Om mållaget kan vere med på å gje meir medvit om dialektbruk i barnehagane på Toten, er det viktig, og vi er glade for at dette tiltaket fekk såpass mykje positiv merksemd i barnehagane og i media.

HEGE LOTHE
Hege.lothe@nm.no

NYVALDE: Det er god stemning hjå det nyvalde styret i Vik Mållag. Frå venstre kasserar Henrik Holmberg, nestleiar Gunnhild Brekke og leiar Eivind Helleland.

Foto: Hege Lothe

NY AKTIVITET I VIK MÅLLAG: Laget har ikkje levert årsmelding på nokre år. Det er difor svært gledeleg at det no blir skikkeleg aktivitet i laget. I vår var det eit møte om saka, og på møte i oktober vart det valt eit styre som set i gang med aktivitet og førebur eit ordinært årsmøte til våren.

BOK I VALDRES: Nord-Aurdal Mållag har i mange år vore med på å skipe til Bok i Valdres. Dette er eit samarrangement saman med **Valdresmusea, Libris Fagernes** og **Nord-Aurdal folkebibliotek**. I år var det mange forfattarar med lokal tilknyting som vart presenterte: Både Jarar Damman, Fredrik Dieserud, Alice Gudheim, Anne Marte Før, Kirsten Onstad, Odd Arne Rudi, Sølvi Wærhaug, Birgit Haugen og Ivar Aars.

DIGITALISERER STADNAMN I KVITESEID: Stadnamn frå Kviteseid vert no tilgjengelege på nett, melder Kviteseid kommune. Det er **Vest-Telemark Museum, Kviteseid Historielag** og **Kviteseid Mållag** som har gått saman for å digitalisere samlinga til Thor H. Wraa. Han har samla inn 9300 stadnamn frå Kviteseid. 2500 av desse er koordinatfesta, og fleire vil bli tilgjengelege for ålmenta før jol.

LANSERER ÅRSSKRIFTET «DE E OGOSKLI»: Dette er Vegårdshei sitt årsskrift og det er **Johannes G. Torstveit** som leiar redaksjonskomiteen. I år kan ein lese både om ål, knott og hest, og ikkje minst den lite kjende krigshelten Sverre Granlund.

SOGA OM SØGNE: Søgne kommune har eitt år att som eigen kommune, og no meiner fleire at tida er inne for å skrive soga om Søgne. Finansieringa er klar og **Søgne Mållag** har med ein representant i redaksjonskomiteen.

NYNORSK NÆRINGSLIVSPRIS PÅ AGDER: Kvart år deler Mållaga på Agder ut ein nynorsk næringslivspris til eit firma som nyttar nynorsk i marknadsføringa av produktet sitt. Prisen er etablert av Mållaga på Agder for å stimulere til nynorsk i næringslivet. I år er det **Rysstad Laftebygg AS** ved **Knut H. Rysstad** som fekk prisen, melder Setesdølen. Rysstad Laftebygg AS fekk ein gavesjekk på 10 000 kroner og diplom.

JOL I TELEMARK: Kvart år kjem dette populære magasinet ut i 5000 eksemplar. Det er **Telemark Mållag** som er utgjevar og **Ragnar Lurås** er redaktør.

FITJAR MÅLLAG STARTA OPP ATT: Laget har vore registrert som lokallag i årsmeldingane til Noregs Mållag frå 1990 og framover, men aldri med meir enn fire medlemer. Denne hausten vart Fitjar Mållag skipa opp att. **Ingrid Hovland** er vald til ny leiar i laget.

SIGNERTE: Ordførar i Fitjar, Wenche Tislevoll (t.v.), signerte protokollen for oppstartsmøtet til Fitjar Mållag. Ingrid Hovland er nyvald lokallagsleiar.

Foto: Hege Lothe

Nye læreverk i vaksenopplæringa

Siste året har det kome til nye **læreverk på nynorsk** for vaksne innvandrarar. Ulstein kompetansesenter har prøvd ut desse.

– **KOMPETANSE NOREG** er tydeleg på at vi ikkje skal tilrå eitt læreverk eller eitt forlag, men leggja fram kva som er fordelane med kvart enkelt læreverk, slik at det skal verta lettare å velja for andre lærarar som skal velja læreverk ut frå elevgruppa si, seier Mali Åm ved Ulstein kompetansesenter. I skuleåret 2017/18 har Ulstein kompetansesenter vore «Kompetansesenter nynorsk», og ho hatt ansvar for dette.

Dagsaktuell

To nye læreverk er *Hei for A1* og *A2* som har kome ut på forlaget Capelen Damm. Det andre læreverket er *God i norsk 1* for same målgruppa frå Aschehoug forlag.

– Begge er gode på kvar sin måte. Styrken til *Hei*-læreverket er at det er tilpassa ganske svake elevar. *A2*-boka er meir arbeidsretta enn andre lærebøker, fortel Mali Åm.

– *God i norsk 1* har på si side ei veldig fyldig arbeidsbok, og det er mykke å jobba med. Ho er veldig dagsaktuell. Her lærer deltakarane tidleg uttrykk som til dømes

FAKTABOKS:

Om nynorsk for vaksne innvandrarar:

- <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunskap/nynorsk/>
- <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunskap/laremider/>
- Her skal forlaga sjølv leggja inn læreverk for målgruppa. Vi kan mellom anna søkja på målform og papir eller digital.

å chatta og snakka på skype. Kva læreverk ein vel å bruka, handlar mykke om kva elevar du har, seier Mali Åm.

– Mange av oss gler oss til *Hei Alfa* kjem ut på Cappelen Damm neste år. Dette er eit heilt nyskrive læreverk for analfabetarar, som kjem ut parallelt på nynorsk og bokmål til skulestart hausten 2019. Forfattarane har erfaring med å undervisa og skriva for denne elevgruppa, og etter det vi kjenner til, vert dette eit godt læreverk.

Tidlegare utgjevne læreverk er òg reviderte, saman med læreverk for grunnskulen som òg kan nyttast for vaksne.

Nettverk for lærarar

På Facebook er det oppretta ei eiga gruppe for lærarar som underviser i nynorsk for vaksne innvandrarar.

– Det er veldig viktig at endå

fleire lærarar vert ein del av denne gruppa. Der kan ein bli informert og oppdatert, og ein kan utveksla gode råd med tanke på undervisning og aktuelle bøker og materiell på nynorsk, seier Mali Åm.

I september var det eit seminar i Volda som samla lærarar fra vaksenopplæringssenter og ungdomsskular frå Sunnmøre og Nordfjord. På dette seminaret heldt Nynorsk-senteret føredrag om fleire bøker utan tekst, såkalla «ordlause bøker» som passa veldig godt i undervisninga av denne elevgruppa. På seminaret la også Mali Åm fram erfaringane som Ulstein kompetansesenter hadde med dei nye læreverka.

Ny utlysing

Det har vore eit opphold i haust, så ingen har hatt same oppdraget som Mali Åm hadde førre skuleår. No har Kompetanse Noreg lyst ut ein ny runde med «Kompetansesenter nynorsk»-ordning.

– Det er veldig bra at Kompetanse Noreg vil halde fram med denne ordninga. Vi som har arbeidd med nynorskopplæring for vaksne innvandrarar i mange år, opplever at det er mange som spør om råd og treng informasjon. Og då er bra at nokon får betalt for å løysa denne oppgåva, seier Mali Åm. Utlysinga frå Kompetanse Noreg har nett hatt frist for å levera inn ein søknad, og kven som får oppdraget, var ikkje klart då avis gjekk i trykken.

HEGE LOTH
hege.lothe@nm.no

Det går

Engelsk dominerer i **dataspelverda**. Forskar hevdar at det førebels er liten grunn til uro.

DÅ KAPASITETEN PÅ internett kom opp på eit passeleg høgt nivå, gjekk det å spela dataspel frå å vera noko ein gjer åleine til noko ein gjer saman med andre. Rett nok kunne ein også tidlegare samla seg rundt Commodore 64-maskina og saman venta på at spelet skulle lastast inn på den relativt vesle harddisken, men no kan ein spela og snakka med folk over heile verda. Det har også gjort at spelarar i mykke større grad kommuniserer med kvarandre, slik at ein no kan snakka om eit miljø. Sidan dei mest populære spela i alle hovudsak er engelskspråklege, veks det no opp ein generasjon guitar (og nokre jenter) som både les, høyrer og snakkar mykke meir engelsk enn det som var vanleg før.

Stipendiat Anne Mette Sunde ved NTNU i Trondheim har undersøkt

INSPIRERTE: I september inviterte Nynorsk-senteret og Kompetanse Noreg til inspirasjonssamling for lærarar som underviser i nynorsk for vaksne innvandrarar. Dese snakka på samlinga: Reidun Kyland (f.v.) og Liv Astrid Skåre Langnes frå Nynorsk-senteret, Mali Åm frå «Kompetansesenter nynorsk» og Ulstein kompetansesenter og Ida K. Aarflot Kornberg som då var tilsett på Nynorsk-senteret.

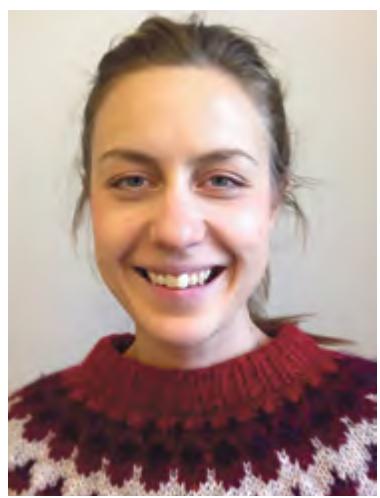
Foto: Hege Lothe

SPELAR PÅ ENGELSK: Skjermdump frå Counterstrike Global Offensive

ValveSoftware

r på engelsk. Og norsk

GJELD ALLE – Det er ikkje berre dette miljøet som blir eksponert for meir engelsk, det gjer alle, meiner Anne Mette Sunde.

Foto: NTNU

kva konsekvensar denne veldige bruken av engelsk har ført med seg. Gjennom opptak av Counterstrike-spelarar, chat-loggar og intervju leita ho etter såkalla indirekte lån. Dette fenomenet finn ein tilsyne-latande overalt i samfunnet, men tanken var at det var ekstra synleg her. Arbeidet skal enda opp som i doktorgrad.

– I miljø med gode engelskkunnskapar, er dette ikkje uvanleg, fortel Sunde.

– Me låner inn ord og uttrykk, men set om orda til norsk. Så i staden for å seia «å skilja seg ut», så seier ein «stå ut», som kjem frå det engelske «I don't want to stand out». På same måte kan ein seia «i mi meinung», som i «in my opinion». Sidan dataspelmiljøet er godt over snittet gode i engelsk, rekna eg med å finna mykje av det her.

– Men det gjorde du ikke?

– Nei, tvert i mot. Spelarane snakkar og skriv norsk med andre norske spelarar, og det same gjeld artiklar som er mynta på eit norsk publikum. Så norsk har ei robust rolle. Det er mykje engelsk i kommunikasjonen, men det skil seg ikkje frå korleis folk elles låner inn engelske ord inn i daglegtalen. Skilnaden er sjølv sagt at det er mykje meir av det her, og at orda er mykje meir spesialiserte.

– Kvifor har dei ikkje kome opp med eigne norske ord og uttrykk?

– Det er det fleire grunnar til. For det første er det eit engelskspråkleg spel, med engelsk skrift og lyd. Men viktigast er at dette er eit internasjonalt miljø. Som spelar kan du

like godt spela med folk i utlandet som med folk i nabobygda. Då er det greitt å ha omgropa inne. Det blir som faguttrykk, termar. For uinnvigde kan desse omgropa vera heilt uforståelege, men ikkje for Counterstrike-spelarar. Så bruken av engelsk har ei praktisk årsak.

– Er det i heile teke gjort forsøk?

– Ingen som har sett spor i alle fall. Eg spurde i intervju om akkurat dette, men svaret var det same: dei treng eit sams teknisk språk.

– Er dette eit alvorleg domenetap?

– Det er eit for stort spørsmål

for meg å svara på. Men det blir litt feil å kalla det eit domenetap, i alle fall i tradisjonell tyding. Dette har aldri vore eit område der norsk har dominert. I akademia og i næringslivet kan ein i større grad hevda at engelsk overtek, men det kan ein ikkje seia her. Det har blitt gjort nokre forsøk på å få opp norsk spelindustri, men det har ikkje sett så mange spor, i alle fall ikkje språkleg. Eg har registrert at journalistar har gjort forsøk på å koma opp med norske termar, men desse har førebels ikkje fått særleg gjennomslag i miljøet.

– Skal me vera uroa?

– Ikke alvorleg. Det er ikkje berre dette miljøet som blir eksponert for meir engelsk, det gjer alle. No kan ein enkelt kopla seg på ei engelskspråkleg verd frå sofaen, så det er ein heilt annan kontakt enn før. At dette miljøet held på norsk i såpass stort mon, er eit godt teikn også for alle andre. Men eg er samd i det Språkrådet har hevda. Det er litt synd om engelsk blir knytt til alt som er moro og gøy, medan norsk sit att med kvardagen. Det er ikkje heilt sunt i lengda.

Dette har aldri vore eit område der norsk har dominert.

Anne Mette Sunde,
stipendiat ved NTNU

– Vi må bli meir synlege i heile landet, også i Oslo og Bergen, der dei fleste nynorskbrukarane bur, seier den nybakte direktøren i Nynorsk kultursenter, **Per Magnus Finnanger Sandmark** (28).

– Vi må bli meir synlege

I NOVEMBER TOK Sandmark over direktørstolen i Nynorsk kultursenter etter Ottar Grepstad, som blir pensjonist etter 19 forrykande år i Aasen-tunet i Ørsta. Men den nye direktøren lèt seg ikkje affisere av at han hoppar etter ein «Wirkola».

– Eg må finne min måte å gjøre det på. Og dei fleste som hoppa etter Wirkola, hoppa lenger enn han, seier Sandmark.

Den sjølvstillingen byggjer han mellom anna på at han ulikt forgjengaren kjem til dekt bord. Sandmark tar over ein vel etablert museumsinstitusjon med 20 årsverk, avdelingar i Ulvik, Vinje og Ørsta og tre godt besøkte kulturfestivalar.

– Grepstad har leidd denne institusjonen i ein etableringsfase. Da han vart tilsett i Nynorsk kultursenter, var han først den einaste tilsette. Det er ein stor forskjell, seier Sandmark.

Politikk og kultur

Den faglege ballasten har han i form av ein mastergrad i kulturhistorie og museumsvitskap frå Universitetet i Oslo. Politisk ballast har han fått som folkevald for Venstre i kommunestyret i Halden, fylkestinget i Østfold og som rådgivar for Venstre på Stortinget. Og så har han vore aktiv i Norsk Målungdom og Nei til EU.

I Nynorsk kultursenter har han vore sidan 2015, først som formidlar ved Olav H. Hauge-senteret i Ulvik og seinare som redaktør for nett-leksikonet Allkunne i Ørsta. No skal han leie heile institusjonen og nå enda vidare og enda fleire enn før.

– Det å dyrke formidlinga til dei gruppene vi elles ikkje når, det er viktig for meg. Det er utruleg viktig at vi tar ei rolle som gjer at fleire

FAKTA

■ **Per Magnus Finnanger Sandmark**

■ Ny direktør i Nynorsk kultursenter

■ Fødd i 1989 i Halden

■ Kulturvitjar med mastergrad i kulturhistorie og museumsvitskap frå Universitetet i Oslo

■ Har tidlegare vore tilsett ved Olav H. Hauge-senteret i Ulvik og som redaktør i Allkunne

vi må sjå på i kvart enkelt prosjekt, seier han.

For Sandmark handlar det ikkje berre om å gjøre Nynorsk kultursenter meir synleg, men om å gjøre nynorsken meir synleg. Behovet for ein meir synleg nynorsk såg han tydeleg da han for eit lite tiår sidan i Målungdom-regi besøkte sjetteklassar på språkdelte skular rundt Bergen og Haugesund.

– Der såg eg at dei som var i nynorske mindretal, trong tydelege førebilete og å sjå nynorsk brukt på fleire område og få ei positiv oppleving av språket sitt. Den erfaringa har følgt nynorskengagementet mitt sidan.

Direktør for føregangsmuseum

Per Magnus Sandmark blir òg direktør for det Norges museumsforbund i 2015 karakteriserte som «et offensivt, alliansebyggende og framtidsrettet museum». Juryen for prisen Årets museum roste institusjonen i Hovdebygda for å gjøre «historie og immateriell kulturarv levende og relevant gjennom utstillinger, festivaler og en tydelig stemme i samfunnsdebatten».

Museumsvitaren gler seg til å vere med på å byggje opp ei heilt ny hovudutstilling ved det nye Vinje-senteret i Telemark, men han er mest optatt av å dyrke den moderne museumstanken og det store mangfaldet av aktivitetar.

– Det som er fint med Nynorsk kultursenter, er at det er ein moderne museumsinstitusjon som ikkje berre formidlar fortida, men som òg prøver å påverke samtida for dermed å forme framtida. Alt vi gjer, enten det er politisk påverknadsarbeid basert på fagleg dokumentasjons- og forskingsarbeid, utstillingsarbeid, arrangement eller

festivalar, alt dette er museumsverksamd, seier Sandmark.

Trendy mangfold

Han forklarer at denne typen kombinasjonsbruk høyrer til ein museumstrend som har vakse fram dei siste tiåra. Mangfaldet av aktivitetar er rett og slett trendy.

– Eg trur det har vore heilt avgjørende at vi i motsetning til andre museum og kulturinstitusjonar er samla i ein fagfellesskap og ikkje i ein geografisk fellesskap, seier Sandmark.

– *Kva er det første du skal gjøre som direktør?*

– Eg skal vere med på konferansen «Treng vi nynorsk?» i Førde saman med blant andre språkdirektør Åse Wetås, kulturminister Trine Skei Grande og kringkastingssjef Thor Gjermund Eriksen. Eg skal snakke om nynorskbrukar-perspektivet, mellom anna.

– Og viss Trine Skei Grande får halde fram som kulturminister, så skal du vel kviske henne i øyret om både språklov og anna?

– Ja, uavhengig av om det er Trine Skei Grande eller andre, så blir det kviskring i øyret om språkpolitikk. Rammevilkåra for det vi held på med, må vere på plass, seier den ferske direktøren i Nynorsk kultursenter.

HALLVARD ØSTREM
NPK

NYNORSKDIREKTØREN: Den 1. november tok Per Magnus Sandmark fatt i den nye jobben som direktør i Nynorsk kultursenter.

Foto: Hallvard Østrem / NPK

MÅ EIN HA KULTUR FOR LÆRING!

I Fjord1 er vi opptekne av å utvikle oss heile tida. Ikkje berre som organisasjon, men òg med tanke på kvar einskilt sin kompetanse. Og ikkje minst treng vi

stadig nye folk til dei mange spennande oppgåvene vi skal løyse på dei norske fjordane. Vi vil gjerne kome i kontakt med deg for å sjå om det kan vere ein

jobb som kunne passe nettopp deg og din kompetanse. Fjord1 er så mykje meir enn berre miljøvennlege ferjer og gode sveler!

VISSTE DU AT ...

... Fjord1 er **Noregs største ferjereiarlag** med om lag 1200 tilsette over store delar av Noreg

... til saman har vi i løpet av eit år om lag **120 opplæringsstillingar** i kortare eller lengre periodar

... kompetanseområdene våre spenner frå miljøteknologi, forretningsutvikling, HR og IKT til strategi, catering og økonomi/finans

... vi tilbyr **spennande traineestillingar**

... Fjord1 vart kåra til **Årets Opplæringsbedrift** innan maritime fag i 2016

... vi er nominerte i år igjen

... i 2017 tilsette vi heile **281 nye medarbeidrarar**, derimellom 19 nye i administrasjonen

søk ledige stillingar på **fjord1.no** og følg oss på Facebook og Instagram

... for tida har vi **15 kadettar**, der fem av dei er maskinkadettar og ti av dei er dekkskadettar

... framover er det mellom anna **stort behov for maskinistar** på sjø

VÅRE VERDIAR:
STOLTE • OPNE OG ÆRLEGE • PÅLITELEGE • GODT HUMØR • TEAMÅND • LØNSAME

www.fjord1.no

– Vil du fortelja ei historie som set spor, så er det nok bra å vera innom noko mørkt, seier **Anja Dahle Øverbye**. Teikneseriane hennar tek tak i dei tunge tankane.

PÅ ALVOR: Det er ingen tvil om teikneseriar blir tekne meir på alvor, seier Anja Dahle Øverbye.

Foto: Kjartan Helleve

Ville inn i det ville

I MANGE ÅR var teikneseriar i Noreg anten hyperkommersielt eller totalt obskurt. Men ein stad på 80–90-talet vart det brått råd å leva av det sjølv om du ikkje teikna Fantomet. I alle fall om du heitte Christopher Nielsen, Frode Øverli eller Lise Myhre. Etter kvart kom det også teikneseriar som var langt frå mus, bikkjer og ender utan truse. Steffen Kverneland og Lars Fiske har gjort utruleg mykje for at dette har ein blitt sjanger å rekna med. I skuggen av dei aller største har det så dukka opp nye stemmer som tidlegare ville ha laga seriane sine på kopimaskiner, som t.d. Inga Sætre og Anders Kvammen. Men den nyvunne posisjonen teikneseriar har fått her til lands, gjer at dei heller gjev ut skikkelselege bøker og blir melde i aviser. Eit fellestrekks for denne generasjonen er at forteljinga er sjølvbiografisk, eller i det minste inspirert av eige liv.

Ei av desse nye røystene er Anja Dahle Øverbye. I utgangspunkt utdanna illustratør, men hamna relativt fort inn i teikneseriane. Teikneserieromanen *Hundredagar* kom ut 2015, og andre boka *Bergen* kom ut i vår.

– Eg er nok i større grad inspirert av svenske teiknarar, seier Øverbye.

– Der er det, eller rettare, var det ein tradisjon for sjølvbiografiske teikneseriar teikna med blyant. Sverige ligg alltid føre oss, så der har dei no gått vidare. Men ja, i Noreg står me midt opp i ei slik bylgje.

Eit alvor

– Det er ofte litt tung materie i desse seriane, så også i dine?

– Akkurat som det er i litteratur generelt. Vil du fortelja ei historie som set spor, så er det nok bra å vera innom noko mørkt. Det er sjølvsagt mykje bra som ikkje er så alvorleg, men det er enklare om ein tek utgangspunkt i noko tungt. Då har hovudkarakteren noko å slita seg gjennom. Difor har det aldri kome noko hyggjeleg frå min kant. Eg har alltid teke utgangspunkt i dei mørke tinga, som kreft og vaklande mental helse.

FAKTA:

■ **Anja Dahle Øverbye**

■ Teikneserieiteknar og illustratør

■ Driv Blokk forlag saman med Ingrid Flognfeldt Brubaker.

– Men blir du ikkje sliten av det?

– Jo, det er fort sjølv å bli litt tung av det. Men no har eg no starta på dette formidlingsprosjektet der eg tek utgangspunkt i meg sjølv og eige tungsinne, så då får eg nesten stå i det.

– I litteraturverda er trikset å kalla boka for «ein roman». Då kan ein koma unna med nesten kva som helst. Men ein «teikneserieroman» handlar vel mest om lengd?

– Det er mykje sjølvbiografisk, for til liks med annan litteratur tek me utgangspunkt i vårt eige liv. Men me har sluppe unna mykje av det ordskiftet, me berre kører på. Men mykje av dette verkelegelivet er henta frå oppveksten eller ungdomslivet. Alle har vore 12–13 år, men det er heldigvis lenge sidan. Det er verre å skrive sant om noko som hender i vaksenlivet. Då er det lite distanse.

Kulturrådet avgjerande

– Korleis er det å vera med på denne bylgja av teikneseriar?

– Ho er ikkje så veldig stor denne bylgja, det blir ikkje gitt ut så mange teikneseriar her til lands. Men det er ingen tvil om at teikneseriar blir tekne på alvor. Noko av det viktigaste er at me blir melde og skrivne om i dei store avisene. Det sidestiller oss med andre kulturuttrykk, gjev oss ein legitimitet.

– Og ein marknad?

– Absolutt, sjølv om han ikkje er særleg stor. Eg plar seia at det er som å halda på med poesi.

Teikning: Anja Dahle Øverbye

Det er ikkje dei heilt store salstala, med mindre du heiter Steffen Kverneland. Men det er premissen. Det er ingen som går rundt og trur at ein skal selja i bøtter og spann. Det er innkjøpsordninga og Kulturrådet som gjer dette mogleg. Dei kan i tillegg gje produksjonsstøtte, så dei har vore utruleg viktige. Den einaste haken er at dei blir sitjande med mykje makt, og kan avgjera kva seriar som blir teikna og kjøpte inn. Men så langt har det fungert fint, og nivået har blitt veldig høgt.

– Har du eit nyt prosjekt på gang?

– Det har eg, og det er ikkje sjølvbiografisk.

KJARTAN HELLEVE
kjartan.helleve@nm.no

Mons Litleré var ein forleggar utanom det vanlege. Jan Olav Gatland har skrive biografien om gründeren i Bergen.

Våpenhandlar

DEN MÅ HA vore eit merkverdig syn: kista som stod midt i bokhandelen omringa av bøker og blomar. Mons Litlerés bokhandel låg i den travlaste handlegata i Noreg anno 1895: Strandgaten i Bergen. Kransar og helsingar var komne frå fjern og nær, frå gardar og kjende kunstnaradresser. Noreg hadde mista sin aller første nynorskforleggar og -bokhandlar.

Namnet på dei store utstillingsvindaugo fall saman med namnet på mannen i kista. No låg Mons Litleré (1867–1895) midt i livsverket sitt. Ettertida fortel at bokhandelen hans var ein møtestad av dei sjeldne både når det gjaldt målkamp og litterært liv. Litt meir uventa er det at Litlerés bokhandel selde våpen også, nærmare bestemt rifler. For Mons Litleré var ikkje berre målkjempar og bokprodusent: Han var også ein ihuga skyttar. Som 17-åring vart han formann i Naustdal skyttarlag, og då han flytta til Bergen, blei han raskt med i Bergen skyttarlag. Den gongen var det nære band mellom målrørsla og skyttarlag mange stadar i landet. Våpen og målkamp var begge grep i forsvarer for eit sjølvstendig Noreg. Få fekk utretta – og ofra – meir for denne saka enn Mons Litleré.

JAN OLAV GATLAND bur i eit rekkehus som nærmast klamrar seg fast i ei stupbratt fjellsida over Bergensdalen. Frå Nattlandsfjellet ser ein ned til byfjorden. Herifrå kan den pensjonerte bibliotekaren skimte både sin gamle arbeidsplass Universitetsbiblioteket, og åstaden for mykje av livet han no har samla mellom to permar. Biografien om Mons Litleré har han halde på med i ti år. Tidspunktet for publiseringa er lagt til Det Norske

Samlagets 150-årsjubileum, men Gatland fortel at eit anna 150-årsjubileum er minst like viktig:

– Det såkalla Vestmannalaget blei også grunnlagt i 1868, og det var bøkene dei gav ut på landsmål som var utgangspunktet for Litleré som bokhandlar. Med desse i skreppa drog han rundt som såkalla bokskreppekar eller kolportør. Vestmannalaget heldt til i Bergen. Dei mest kjende medlemmane var alle borgarskapsmenn og freliste på landsmål. Nett som Bjørnestjerne Bjørnson var dei inspirerte av Ivar Aasens visjonar.

LITLERÉS KREMMARVERKSEMÅL BALLA raskt på seg. Frå sin heimebase i Naustdal – ein avkrok i Sunnfjord – drog han rundt på landsbygda med bøker. Dette gav han unik erfaring med å oppsøke folk og snakke om bøker. Den same motivasjonen gjorde at Litleré opna sin første bokhandel.

– Norskmalets bokhandel kallar han butikken som går inn i historia som landets første nynorsk-bokhandel. Året er 1886 og staden er den vesle heimbygda Naustdal, men det går ikkje lang tid før han veit med seg sjølv: Han vil også vere forleggjar. Frå første stund tenker han stort og veit kva som skal til: «Eit stort namn» kunne få folk flest til å få augo opp for bøkene hans – og for landsmålet. At bøkene i hovudsak skulle vere på denne rykande ferske målforma, er nærmast eit misjonskall.

Biografen skjuler ikkje beundringa for det Litleré fekk til, trass eit kort liv. Eit døme er brevet han skriv som nittenåring frå Naustdal. Addressten er sjølvaste Bjørnson. Han spør like godt om ikkje han kan få lov til å omsetje forteljinga om Synnøve Solbakken til landsmål. Er dette greitt for Bjørnson? Timinga er perfekt: Det er kort

tid sidan han gav ut sin første tekst på det nye målet – novella «Ei faarleg friing» (1868). Brevet Bjørnson skriv til Litleré blir viktig for den unge forleggaren:

– Diverre er brevet forsvunne. Men me veit at Litleré viste dette fram til folk i butikken. Bjørnsons positive innstilling var noko han nemnde for alle framtidige forfattarar. Det var slik også Arne Garborg blei overtydd om at den unge redaktøren hadde noko for seg.

FRAMGANGSMÅTEN HER HAR ein del til felles med kva Litleré seinare kjem til å gjøre: Å dyrke nærvirkontakten med folk – anten dei er store forfattarar eller lesarar i Sunnhordland.

Kritikarane var ikkje berre positive til «Synnøve Solbakken» på landsmål. Meldingane var såpass kritiske at han aldri torde sende boka til Nasjonalskalden på Aulestad. Ettertida viser at dette var med god grunn. Ifølge Jan Olav Gatland gjekk det over stokk og stein med omsetjinga av «Synnøve Solbakken»: Fordi Litleré hadde så dårlig tid, las han aldri korrektur. Til forleggarens forsvar kan ein rett nok seie at landsmålet enno ikkje var normalisert, slik at det ikkje fanst noko norm å lese korrektur ut frå.

Trass den dårlige starten blei samarbeidet med Bjørnson døropnaren for eit eventyr i norsk forlagshistorie. Folk flest brydde seg ikkje om dei språklege blunderane, og kjøpte boka en masse.

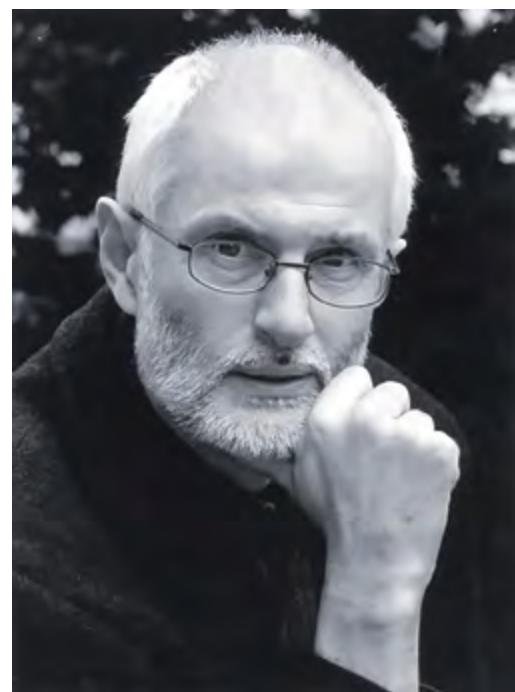
PANGSTARTEN I NAUSTDAL vart raskt lagt merke til, og frå det nystarta forlaget dukka det stadig opp nye bøker. Suksessen balla på seg, og det enda med at 20 år gamle Litleré vart headhunta til det

BOKHANDEL: Mons Literé opna butikk i Strandgaten 65 i Bergen i april 1894.

Foto: Ukjend, truleg Johan von der Fehr
Tilhører Einy Mo. Frå boka

og målpionér

FORTENER STØRRE PLESS: – Han er nemnd ei rekje stadar, men utan å få sin rettmessige plass, meiner biograf Jan Olav Gatland. Foto: Samlaget

KALL: At bøkene i hovudsak skulle vere på denne rykande ferske målforma, er nærmast eit misjonskall for Mons Litleré. Foto: Brødrene Larm. Tilhører Einy Mo

nyoppstarta bladet *Firda- og Sygnafylkets avis* (seinare *Firda*) da utgjevaren i Bergen trong ny redaktør. Det var ei moglegheit den unge gründeren ikkje kunne takke nei til, og til Bergen tok han med seg både bokhandel og forlagsverksemde.

Grunnlaget for suksessen var hefte i eit særskild format: småstubbane – korte forteljingar som kom til å bli veldig populære. Gatland skriv at desse blei lesne i filler av eit stort publikum. Innhaldet gjekk frå reine skrøner til meir alvors-

prega noveller, og blant forfattarane fann ein Rasmus Løland, Vetle Vislie og Anders Vassbotn. Ein annan Litleré-kommentator, Idar Stegane, meiner stubbane var «med og berga nynorsk prosa frå noko av det gravalvor og det nasjonalemne språk som ofte har prega han».

I DESSE SAMLINGANE får Litleré også med meir kjende forfattarar som Dostojevskij og Garborg. Særleg kjem sistnemnde til å bety mykje for den vidare forlagsverksemda.

– Samarbeidet starta med at Litleré fekk Garborg med på gje ut samlingar i bokform av artiklar og essay Garborg hadde hatt på trykk i blad og aviser, på dansk-norsk. Til då hadde Garborg berre gitt ut éin roman på landsmål: *Bondestudentar*, som kom ut i 1883. Då han valde å gje ut *Hjå ho mor* på dansk var årsaka eine og åleine marknadsmessig. *Hos Mamma* skulle ut i København. Og det var no Litleré spurde om han kunne få gje den ut på landsmål. Garborg sa ja og sette straks i gang med å omsetje. Og det var aldri snakk om ei omsetjing ord for ord.

– Det viste seg at Garborg tenkte ganske annleis på landsmål. Det er difor ein framleis trykker *Hjå ho mor*, og ikkje den danske versjonen. Den har knapt nokon høyrd om.

Gatland blar opp til eit døme på at *Hjå ho mor* er langt betre enn den danske søster-utgjevinga:

«*Fru Holmsen var bleven lang i Ansigtet. Forstaar De dette-her, Fru Mühlberg?* sagde hun.» (*Hos Mama*)

«*Fru Holmsen saag ut som Baaten var fraahenne-rodd; forstend De dette, Fru Mühlberg?* sa ho.» (*Hjaa ho Mor*)

UNGDOM: Som 17-åring hjå fotograf i Bergen i 1884 før han byrjar på folkehøgskulen i Sogndal.

Foto: A. M. Andreassen. Tilhører Bjørg Litleré. Frå boka

SAMARBEIDET OM HJÅ HO MOR

gjev meirsmak. Den neste Garborg-romanen forlagshuset på Nordnes gjev ut, blir sjølv vendepunktet – både for Garborg og Litleré. Det er romanen *Fred*. Denne skildringa av eit indre mørker i det vide jærske landskapet blir i dag rekna som eit meisterverk. Kritikarane Gerhard Gran og Hans Kinck var blant dei som vart gripne av Garborgs naturalisme, og i *Innherreds-posten* skrev den anonyme meldaren AG: «For en Naturstemning, som synger os imøde fra Bogens første Blad. Hvor tydelig ser vi ikke Jæderen malet fra Stranden opover med de lyngbrune Bakker og blege Myrer.»

Andre meinte verket ikkje fekk den merksenda det fortente. Ein av dei er teologen og filosofen E.B. Horn, som tok opp romanen i to kronikkar i *Aftenposten*. Han meinte årsaka til manglande merksemad var motstanden mot landsmålet. For Garborg og forleggen var *Fred* uansett ein suksess – ikkje minst økonomisk.

– Garborg vart med dette overtydd om at han kunne livnære seg som landsmålsforfattar, seier Gatland.

STADIG NYE DØRER opna seg for Litleré. Ei dør som derimot blei verande lukka, er Bokhandlarskulessen var ikkje nok til å bli akseptert, og dermed kunne han ikkje anna enn lengte etter dei økonomiske medlemsfordelane. Gatland meir enn antyder at årsaka til avslaget var korruption innanfor foreininga. I Bergen var medlemmane utelukkande aktørar frå kjende familiar i borgarskapen. Først i 1893, like før Litleré flyttar inn i gjeve nye lokale, får han bli medlem, men diverre får han ikkje særleg med tid til å glede seg over endringa. Smarter i mageregionen viser seg å vere krefte.

Mykje tyder på at Mons arbeidde seg i hel og burde prioritert helsa si. Gatland framkallar ikkje minst eit grelt bilet av korleis kona Bergitta og dei tre borna måtte lide for målsaka. Kummarlege butilhøve ulike stadar i Bergen bidrog ikkje til å lindre sjukdommen hennar, tæring. Det heile botna i dårleg økonomi – det vitnar brev heim til Naustdal om. Bergitta må be svigermor om støtte. Dei får ikkje berre pengar, men alskens matvarer: frå kjøt og smør til frukt og bær. På toppen av dette viser Gatland at Litleré hadde problem med å skilje privatøkonomien frå den profesjonelle. Ein som særleg merker Litlerés økonomiske vanstrar er Arne Garborg.

KATAOLOC: Boklista Literé sende ut til julesalet 1894. Tilhører Bjørg Litleré

DET ENDAR MED at kona og borna dreg heim til Naustdal. Bergitta Litleré blir berre svakare og svakare. Tragedien er total når Mons Litleré får beskjed om at sjukdomen er uhelbredeleg. I løpet av eit halvt år blir dei tre borna deira foreldrelause. Garborg sit på sin kant av landet og sørger over tapet av ein god ven og samarbeidspartner. Gatland kan påvise at Garborg samstundes grublar over dei store summane Litleré skuldar han. Korleis skal han få løyst ut det Litleré skulda?

I OVERFØRD TYDING kan ein seie at Gatland no har sett på kva Garborg – og norsk litteratur – skuldar Litleré. Burde ikkje meir vore skrive om bokprodusenten frå Naustdal?

– Han er nemnd ei rekke stadar, men utan å få sin rettmessige plass. Når det er sagt, finst det heller ikkje så mange bøker om norsk bokhistorie og forlagshistorie. Det er jo helst forfattarane som blir trekte fram, ikkje forlaga. Verksemada til Litleré er òg ein del av norsk språkhistorie. Det kunne ha vore interessant å ha sett på kva påverknad han og forfattarane hans hadde på kva normeringsstandard ein skulle lande på i skriftleg landsmål.

– *Trur du den manglande merksemada har å gjere med ei spanding mellom sentrum og periferi?*

– Eg trur at Litleré kjende verksemada si mindre verd, særleg i starten. Delvis overfor dei andre

forlaga i Bergen, fordi han satsa på landsmålsutgjevingar, men også jamfør hovudstaden Kristiania og aller mest overfor forlaga i København. Det var det stas for norske forfattarar å få ut bøkene sine, men danske forlag ville ikkje gje ut bøker på landsmål.

HEILT AVGJERANDE FOR den nye Litlerébiografien er Gatlands tidlegare arbeidsplass: Spesialsamlinga ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Det var her han oppdaga 350 brev til Litleré. Av desse var heile 70 skrivne av Garborg, og desse framkallar eit nytt bilet av kor viktig Litleré var for Garborg som landsmålsforfattar. Han overtydde Garborg om at det var fullt ut mogleg å vere forfattarstjerne og samstundes skrive landsmål. Blant Gatlands andre oppdaginger er korrespondansen mellom Litleré og Knut Hamsun noko av det mest særmerkte. Her kjem det tydeleg fram at også Hamsun var imponert av den unge forleggen i Bergen, så imponert at han svara Litleré på nynorsk. Då Gatland såg kva Hamsun kalla Litleré for – var han ikkje i tvil om tittelen på biografien: En driftig djævel fra Bergen.

NICHOLAS H. MØLLERHAUG

Artikkelen er tidlegare publisert på Vagant sine nettsider. Vagant er eit tidsskrift for litteratur, kunst, musikk, film, idear og samtidsdebatt.

Som ein ny vri på **den tradisjonelle haustkonferansen** var årets konferanse ei tillitsvaldsamling. Med eit solid og variert program trur eg alle deltakarane kan skrive under på at arbeidet har glidd mykje lettare etter konferansen!

LØFTA BLIKKET: Vellukka samling i Bergen som minna deltakaren på kva arbeidet handlar om og kor viktig det er.

Foto: Anna Sofie Ekeland Valvatne

Suveren tillitsvaldsamling i Bergen

EIT VAKKERT, GRÅTT og vått Bergen tok imot deltakarar frå heile kongeriket denne fredagen. Vel tretti menneske – som er vanleg for våre nasjonale tilskipingar – fann vegen til katolske St. Paul skole. Som alltid, var det gamle vener som fann kvarandre i ein klem under lunsjen, før leiar Fredrik Hope offisielt opna konferansen. Som første programpunkt starta ein klokt nok med det heilt grunnleggande – kvifor velje nynorsk. Dette var svært fint for å gi alle eit felles utgangspunkt, ikkje minst for førestegongsdeltakarar som er trygge på at dei er målfolk, men kanskje ikkje har fått sett ord på den nynorske ideologien. Ei viktig innføring og ei viktig påminning for alle som har vore med ei stund.

Sidemålet

Etter å ha fått ei god innføring i det ideologiske fundamentet gjekk ein vidare i programmet med kva NMU meiner i aktuelle saker, korleis ein skal argumentere for det, og korleis ein skal jobbe for å få gjennomslag. På fredagen innebar dette kva vi meiner i norskfaget, og korleis ein kan argumentere for ei av dei mest klassiske målsakene – det gode, gamle sidemålet. Fredagskvelden vart avslutta med noko av det

kjekkaste som finst på tilskiping, nemleg verte-kjende-leikar. Her er det passande med ein shoutout til Erling frå Sumarøy, som i gøye namneleikar førté saman nye og gamle vener. Det skal ikkje mykje til i Målungdomen!

Organisasjonsarbeid

Laurdagen var for det meste sett av til oppplæring i internt arbeid i organisasjonen. Dette er noko som har blitt gjort lite i mange år, men som ein ser har ein stor verdi. Med meir kunnskap i korleis ein kan drive organisasjon, blir arbeidet for alle tillitsvalde på alle nivå mykje lettare. Dimed blir det òg lettare å drive med utetterretta verksemd. Det ein tok føre seg, var korleis lage årsmøte, korleis vere lokallagsleiar, kasserar og styremedlem. Det var òg ei innleiing om demokratiet i NMU, og korleis ein kan påverke for å få NMU til å meine noko. Eit par svært viktige punkt var Trygg målungdom, og korleis ein kan skape eit berekraftig engasjement. Sistnemnde var ved leiar i LNU, Rode Hegstad. Det einaste programpunktet som handla om å påverke eksternt, var aksjonismekurs. Laurdagen vart avslutta med loddtrekning og herleg is frå Isrosa.

Lobbyisme

På sundagen var det fullt trøkk på korleis ein kan påverke politikk. Det var to parallelle punkt om elev- og studentpolitikk. Som siste fellesinndeining var underteikna henta inn for å kurse om lobbyisme – ein viktig del av NMU si verksemd. Etter ei teoretisk innføring i kva lobbyisme er, korleis programprosessar i parti fungerer, og korleis ein kan førebu seg til eit lobbymøte, fekk deltakarane sjølv prøve seg. Etter å ha blitt delt opp i grupper fekk dei førebu konkrete programpunkt som dei skulle selje inn til ei anna gruppe. Dei var då vekslevis målungdomar og ungdomspolitikarar, og fekk dimed ein smakebit på korleis det er å vere begge delar. Den svært innhaldsrike og fine helga vart avslutta med ein sterkt appell frå leiar Fredrik Hope, før det var lunsj, nedpakking og «takk for seg». Som alltid når ein reiser frå ei NMU-tilskiping, er det litt trist, ein gler seg til neste tilskiping (vinterleir!), og ein føler at ein har fått løfta blikket og blitt mint på kva arbeidet vårt handlar om og kor viktig det er. Med kunnskap og verdiar bygger vi morgondagens språksamfunn slik vi ynskjer det!

KRISTOFER OLAI RAVN STAVSENG

FREDRIK HOPE
Leiar i Norsk Målungdom

Fiks nynorsk-opplæringa!

LÆREPLANANE I SKULEN vert skrivne på ny, og me målfolk må gjera vårt: No har me sjansen til å få ein læreplan som sikrar at alle norske elevar lærer nynorsk skikkeleg.

DENNE HAUSTEN SIT ei nemnd i Utaningsdirektoratet og skriv ein ny læreplan i norsk. Dei har sjansen til å retta opp i feila som finst i den gamle læreplanen, og halda på dei gode verkemidla. Tre viktige grep er å halda på karakter i sidemål, framleis like kompetansemål i nynorsk og bokmål og å gjera dei vage formuleringane om tidleg start med sidemål tydelegare. Læreplanen må òg seia noko om at han dekkjer to elevgrupper med ulike fyrstespråk og difor ulike utgangspunkt. Det vil gjera det lettare å vera nynorskelev om det står i læreplanen at dei er i ein annan situasjon enn bokmålselevane.

KNAPT EIN SKULEDEBATTSESONG går utan at det er bråk om sidemålsundervisinga for bokmålselevane. Det er ikkje so rart. For medan dei fleste nynorskelevane meistrar både nynorsk og bokmål, er det høgst varierande kor gode bokmålselevar vert i nynorsk. I teorien lèt dette seg ordna lett: Bokmålselevane lyt byrja å eksperimentera med sidemålskriving tidleg på barneskulen, og skriva fast på sidemålet før dei byrjar på ungdomsskulen. Då får dei eksponering og mengdetrenings i å skriva på nynorsk før karakterpresset slår inn, og dei byrjar sidemålslæringa medan evna til å læra språk er best. I praksis krev dette ovstore endringar på bokmålsskulane. Men gode kompetansemål er eit langt steg i rett retning.

SIDEMÅLSKOMPETANSEN til nynorskelevane er ikkje for därleg – han er heller for god. Karakterresultata frå nynorskområda syner at nynorskelevane meistrar bokmål minst like godt som nynorsk. Sett på spissen: Mange nynorskskular lærer ikkje nynorskelevane nynorsk godt nok til at dei meistrar fyrstespråket sitt. Ein viktig grunn til dette finn me i læreplanen. Der står det ingenting om at det er annleis å vera nynorskelev enn å vera bokmålselev.

DET ER HEILT koko. Nynorsk er eit mindre brukt språk enn bokmål, og difor må me handsama nynorskelevane annleis. Dei treng å lesa og skriva mest mogleg nynorsk på skulen, og minst mogleg bokmål. Det språket får dei nok av utanfor skuleveggane.

NÅR DET ENDELEGE utkastet til læreplan kjem 1. mars, må mållaga og gode målfolk senda høyringssvar, skriva lesarbrev og seia kva me meiner til politikarane. Førre gong læreplanen vart endra, klarte me å stoppa ei alvorleg svekking av sidemålsordninga. No har me sjansen til å styrkja nynorskkompetansen til både nynorskelevar og bokmålselevar.

Tusen hjarteleg takk! Mellom 10. september og 6. november fekk Noregs Mållag 315 353 kroner i gåve. Dette er eit veldig viktig bidrag til arbeidet vårt. Vil du gje målgåve? Bruk gjerne giroen som ligg ved bladet, eller vippes eit valfritt beløp til 90540. Takk!

AUST-AGDER MÅLLAG

Hallvard Aamli
Scott Aarby
Toralf Andersen
Hallvard Tveit Berg
Torfinn Brokke
Kristine Foss
Rolf Fredriksen
Hallgeir Gjelsvik
Torleif B. Harstad
Johannes Havstad
Olav Hoftuft
Knut K. Homme
John Gustav Johansen
Karl Kråkedal
Jorunn Lande
Jon Kolbjørn Lindset
Tarald Myrum
Rune Nylund
Signe Alise Olstad
Sigrid Bjørg Ramse
Astri Reine
Kari Gerd Riistrand
Kåre Rike
Øystein Rød
Astrid Stuestøl Sandkjær
Hildegunn Sjø
Johannes G. Torstveit
Helge Ove Tveiten
Olav Vehus
Jens Vellene

AUSTMANNALAGET

Brynjulf Aartun
Ole Bjerke
Anders Bjørge
Oddbjørn Blakar
Ivar Blekastad
Eldrid Brandvol
Jon Steinar Bredeveien
Jostein Brenden
Ivar Bungum
Stein Dahlen
Trond Dalsegg
Marte Egge
Ingvild Marie Eknæs
Torhild Ekre
Hans Enstad
Frode Erstad
Inger Lise Fiskvik
Tordis Irene Fosse
Anders G. Fretheim
Kjell Gulbrandsen
Åsta Hagen
Odin Hagen
Trond Halle
Olav Haraldseid
Magnhild Harsheim
Ola Martin Haugen
Bjarte Hole
Ola Holen
Kåre Idsø
Helen Johannessen
Ola Jonsmoen
Kari Jægersletten
Håvard Kleiven
Ola Klepp
Marit Korsbakken
Inger Margrethe Kyllingstad
Grete Langodden
Gunnar Lien
Asgeir Lilleås
Anne Runa Linde
Johanna Mosenden
Sylvi Nes
Øyvind Nordli
Jogrim Nordsletten
Hans M. Næss
Olaf Nøkleby
Jørgen Nørstegard
Hans Odenrud
Tor Rogne

Oddvar Romundset

Ragnhild Røssum
Jakup Skjedsvoll
Egil Skullerud
Arne Skuterud
Nils Steinar Slapgård
Sverre Sørøs
Reidun Ramse Sørensen
Gudmund Teigen
Magne Teppen
Olav Teppen
Lars Ullgren
Olav Veka
Magne Velure
Svein Øye
Bjarne Øygarden

BUSKERUD MÅLLAG

Bente Aamotsbakken
Oliv Bakkeplass
Niri Baklid
Gunvald Bergan
Herbjørn Brennhovd
Laura Djupvik
Borgny Feten
Sevat Gurigard
Ingrid Hals
Irene T. Hansen
Sigrun Blaavarp Heimdal
Sigrid Hjelmen
Ola Kjetil Holter-Andersen
Olav Hovda
Oddbjørn Jorde
Sylfest Laingen
Anna Lilleslett
Osvald Medhus
Odd Oleivsgard
Mary Kristine Sandal
Knut H. Skrindo
Grethe Sollien
Rolf Harald Sæther
Torun Torsteinsrud
Knut S. Torsteinsrud
Øystein Velure
Astrid Vindenes
Anders Olav Vøllo

FYLKESMÅLLAGET VIKVÆRINGEN

Bergfinn Aabø
Solveig Fiskvik Aamodt
Ruth Amdahl
Gurid Aga Askeland
Børre Austmann
Lillian Austnes
Ola Bergsaker
Bjørn Ivar Bjar
Rakel Bjerke
Halvard Bjørkvik
Erlend Bleie
Lars Borgersrud
Reidar Borgstrøm
Ola Ireneus Breivega
Svein Erik Brodal
Ola E. Bø
Karen Bø
Kjell Bø
Tormod Bønes
Alv Reidar Dale
Jenny Margrethe Dugstad
Tove Karina Eidhammer
Asbjørn Eidhammer
Turid Farbregd
Liv Flugsrud
Olav Frøystadtvåg
Torfinn Fuhr
Otto Gjerpe
Leif Granmo
Oddrun Grønvik
Geir Gunderson
Erik Hardeng
Sveinung Helgheim
Mildrid Helland

Sigrun Heskestad

Audun Heskestad
Halldor Hoftun
Valborg Holten
Marit Hovdenak
Olav Høgetveit
Tormod Hallstein Høgåsen
Nils Norman Iversen
Johannes Jaastad
Solveig Kaarstein
Jens Kihl
Laurits Killingbergtrø
Turid Louise Quamme Kittilsen
Harald Sverdrup Koht
Bård Koltveit
Dagrun Kvammen
Åse Lager
Edvard Lauen
Tor Einar Ljønes
Birgit Synnøve Lunde
Martinus Løvik
Arnold Mundal
Finn Måge
Anders Nesse
Øystein Njål Nordang
Eirik Nyemoen
Irene T. Hansen
Sigrun Blaavarp Heimdal
Sigrid Hjelmen
Ola Kjetil Holter-Andersen
Olav Hovda
Oddbjørn Jorde
Sylfest Laingen
Anna Lilleslett
Osvald Medhus
Odd Oleivsgard
Mary Kristine Sandal
Knut H. Skrindo
Grethe Sollien
Rolf Harald Sæther
Torun Torsteinsrud
Knut S. Torsteinsrud
Øystein Velure
Astrid Vindenes
Anders Olav Vøllo

HORDALAND MÅLLAG

Ivar Bård Aadland
Torunn Ararre
Ola Aas
Arne L. Aksnes
Livar Aksnes
Audhild Adal
Olaf Almenningen
Sigrid B. Andersen
Arne Andersen
Arnfinn Jørgen Ansok
Margit Liljan Apelthun
Øystein Ask
Jon Askeland
Edel Augustad
Anders Austefjord
Olav Berge
Daniel Berge
Ingrid Berge
Kristen Bergsvik
Signe Bergvoll
Dagrun Berntsen

Hjalmar Bjerkeng

Rannveig Bjørkum
Bjørn Bjørlykke
Asbjørn Bjørnset
Solveig Bjørsvik
Arne Brattabø
Reidar Bremerthun
Gunvor Sigrun Bringeland
Herdís Brunborg
Jostein Buene
Ragnhild Byrkjenes
Reidar Dale
Knut O. Dale
Åse Davidsen
Olav Digernes
Kristian Djupsland
Torbjørn Dyrvik
Jan-Egil Dyvik
Ingunn Eitrheim
Eirik Ingolf Eldøy
Reidun Emhjellen
Magne Engevik
Øystein Erstad
Betsy Fjeld
Sverre Fjell
Olav Freim
Harald Frønsdal
Bjarte Gjellesvik
Paul Kåre Gjuvsland
Lars Gjøstein
Anne Marit Gjøstein
Endre Grutle
Kåre Grønsnes
Jakob Gullberg
Eldbjørg Haug
John Rørvik
Liv Sem
Olav R. Skage
Gunnvor Fykse Skirbekk
Synnøve Skjøng
Arve Skutlaberg
Nils Sletta
Ane Solberg
Harald Stokstad
Agnete Strand
Bent Arne Sæther
Ingeborg Sætre
Jostein Sønnesyn
Tordis Thorsen
Olav Nils Thue
Halvor Tjønn
Asbjørn Tolsrød
Øystein Tormodsgard
Stein Tveite
Steinar Tveitnes
Ivar Vasaasen
Kjetil Vistad
Wanda Voldner
Arne Wåge
Kristen Øyen

Margunn Melkersen

Guro Midthun
Leif Bjørn Monsen
Svanhild Monstad
Mari Mulelid
Jostein Mykletun
Einar Myster
Nils Mæhle
Arnljot Møster
Johannes A. Måge
Bjørg Odlaug Måge
Regnbogen Natur- og kulturbarnehage
Arne Nilsen
Øyvind Nitter
Kirsti Andrea Nordstrand
Helge Martin Nygård
Gunnvor Eggebø Næss
Åse Opheim
Anfinn Otterå
Olai Otterå
Brynjulf Prestegard
Svein Ove Ramsdal
Sølv Randal
Jan Reidar Rasmussen
Astrid Oddbjørn Reigstad
Rannveig Reigstad
Berit Reinsaas
Sjur Reinsnos
Lisbeth Reiso
Lars Riise
Inger-Johanne Rossebø
Hallvard Rydland
Margreta Rønning
Håkon Sagen
Arvid Sakseide
Lars K. Sandven
Solbjørn Åmdal Sandvik
Helge Sandøy
Johannes H Sekse
Bernhard Selle
Mons Ole Dyvik Sellevold
Bjarne Skarestad
Olav Johannes Skeie
Gunvald Skeiseid
Arne Skjerven
Bjarne Skjold
Bernhard Skjolde
Arnlaug Skjæveland
Per Skjæveland
Atle Skorpen
Harald Skorpen
Oddvar Skre
Hermund Slaattelid
Kari Smith
Jostein Småbrekke
Asbjørn Solberg
Harry Solberg
Jan Oddvar Solli
Idar Stegane
Nora Henden Stegane
Nelly Storebø
Gerhard Inge Storebø
Alf Magnar Strand
Rolf Sigmund Sunde
Anlaug Rygg Svensen
Christer Syltøy
Lars Børge Sæberg
Anne Sæland
Marit Sæle
Borgny Særsten
Leif Helge Særsten
Kjell Gudmund Søholt
Olav Sønnesyn
Arne Søyland
Johannes Teigland
Kjell Thorsheim
Erling Thu
Harald Tjønn
Knut J. Tokheim
Johan Torekoven
Torgeir Torvik
Siv Trædal

Harry Tunestveit

Håvard Tvedte
Rune Tveit
Odd Tøndel
Tora Tønder
Bjørg Tøsdal
Olav Ulveseth
Brynhild Utne
Anna K. Valle
Rigmor Nesheim Vaular
Randi Vengen
Berit Vatne Vik
Trine Vik
Aud Liv Hole Vik
Inger B. Vikeren
Ingebjørg Viste
Agnes Råket Vågslid
Leif Øie
Jan Økland
Nils Ivar Østerø
Einar Øyre
Magne Århус

KARMSUND MÅLLAG

Steinar Aalvik
Torunn Alnes
Asbjørn Djuv
Svein Ove Duesund
Knut Erik Ebne
Anne-Ma Eidhammer
Dorthea Sofie Eøy
Stein Oddvar Gravelsæter
Aud Grimstveit
Anbjørn Haugland
Torill Borge Horneland
Olav Torfinn Jondahl
Svend Kjetland
May Lende
Solveig Lunde
Asbjørn Miljeteig
Paul Mølstre
Agnar Ståle Naustdal
Borghild Sævereide
Prestegård
Trygve Sandvik
Knut Selsaas
Tor Sigurd Selvåg
Svein A. Strømme
Ernst Arne Sælevik
Jon Olav Tesdal
Anbjørn Tungesvik
Borghild Tønnesen
Ingolv Vevatne
Anny F. Øverland
Yngve Øvstadel
Peder Ådland

NAUMDØLA MÅLLAG

Håvard Avelsgaard
Jan Gaute Buvik
Odd Eidshaug

NORDLAND MÅLLAG

Kåre Belsheim
Tore Moen
Marian Børli Sivertsen
Arne Harald Tøsse

NORDMØRE MÅLLAG

Aksel Aarflot
Dorthea Guldstein Aarset
Magnar Almberg
Jon Kristian Aune
Anne Grete Witzøe Botten
Ola Bræin
Arild Drøivoldsmo
Ruth Fluge
Sverre Hatle
Sigrunn Helset
Asbjørn Klaksvik
Olav K. Lien
Oddvar Moen
John Neergaard

Finn Gunnar Oldervik
Dordi R. Ormset
Per Eilert Orten
Ottar Roaldset
Jon Solem
Ingrid Sæter
Rolv Sæter
Eirik S. Todal
Elen Maria Todal
Per Utne
Kirsti Orheim Ås
Randi Ås

ROGALAND MÅLLAG

Kjell Aambakk
Gunvor Aardal
Mona Aksdal
Sigmund Andersen
Johannes Bakka
John Breiland
Marit Kyllingstad Bråten
Jan Egil Byberg
Alf Jan Bysheim
Gerd Hellen Bø
John Djup
Ellen Einervoll
Eirik Daniel Fatnes
Øyvind Fjell
Oddvar Flatabø
Ove Harald Fossen
Ingrid Gjesdal
Rune Gramstad
Ranveig Gudmestad
Kari Ingrid Hatteland
Lidvor Hätteland
Dag Vidar Haugen
Inge Haugland
Arne Haugvaldstad
Sverre Haver
Astrid Heigre
Halvard Helseth
Olav Hetland
Tom Hetland
Liv Hobberstad
Terje Håland
Magne Jakobsen
Ole Johannessen
Magnhild Harboe Kleppa
Nils Ingvar Korsvoll
Olav Kvernenes
Hallgeir Langeland
Ruth Marie Lima
Georg Løvrekke
Knut Georg Nilsen
Knut Norddal
Inger Skretting Opstad
Steinar Osaland
Åshild Osaland
Oddbjørn Reime
Marit Renslo
Svein Risa
Torleiv Robberstad
Audun Rosland
Magne A. Roth
Atle Røe
Torhild L. Rørheim
Magne Sande
Jostein Selvåg
Bergljot Selvåg
Ingeborg Skjerpe
Tobias Skretting
Dagny Markus Skretting
Kåre Skår
Tom Soma
Torger Spanne
Hans Spilde
Jon Stangeland
Audun Steinnes
Gaute Steinnes
Odd Sigmund Sunnanå
Einar Seland
Hogne Sønnesyn
Svein Kåreson Søyland
Tore Thorsen
Ingvill Tjelta
Rigmor Tornes
Kåre Torvanger
Kurt Tunheim
Bjarte Slagstad Tveit
Svein Undheim
Ottar Vandvik
Sigbjørn Varhaug
Arve Vedvik
Reidar Vik
Klara Vik
Alv Hermann Vistnes
Hege Wiik

ROMSDAL MÅLLAG

Roger Aakernes
Ingar Aas
Dagrun Gjelsvik Austigard
Målfrid Bakken
Leif Erik Bolsø
Torbjørn Bruaset
John Ekroll
Per Bjørn Ellingseter
Torhild Hanem
Inga Guri Hestad
Kåre Magne Holsbøvåg
Jon Hovde
Liv Jordal Tangeen
Arnhild Digernes Krøvel
Tor Kvadsheim
Einar M Langset
Per Løvik
Karen Os
Ane-Kari Romestrand
Hanne Moldver
Salthammer
Oddmund Svarteberg
Knut Saebø
Kristoffer Venås
Magne Vik
Kathrin Villa
Øystein Øye

SGN OG FIORDANE MÅLLAG

Lise Aasen
Ragnhild Anderson
Asbjørg Apalset
Georg Arnestad
Ola Astring
Emma Bale
Bente Kvernevik Berstad
Saxe Bjørkedal
Ole Georg Blikås
Atle Bondevik
Eivind Brekke
Herman Bremer
Gunhild Børtnes
Brita Distad
Torkjell Djupedal
Bjørn Eide
Andre Eilertsen
Kjell Erik Eldegard
Hans Engeset
Dag-Erik Eriksmoen
Jan Martin Frislid
Siri Bente Fuhr
Else Fure
Ottar Færøvik
Einar Gautefall
Håkon Gil
Magnhild Gravdal
Dagfrid Grepstad
Leif Grinde
Oddlaug Hammer
Elin Haage
Hans Haugen
Ivar S. Haugland
Jon Heggheim
Knut Helgesen
Anne Mette Hjelle
Helga Hjetland
Ragnar Hove
Bjørg G. Hovland
Liv Husabø
Halgeir Høydal
Marta Systad Iden
Sverre Indrehus
Anna Skadal Jonstad
Margrete Joleik Jonstad
Bjarne Kaarstad
Ingunn Kandal
Bente Oddny Kandal
Rannveig Tveit Kirkebø
Ola Kjørstad
Marit Kleiven
Torhild Solheim Klævold
Ragnhild-Lise Furnes
Korsvoll
Aage Kvendseth
Liv Janne Kvåle
Jorunn Loftesnes
Ivar Myklebust Longvastøl
Rune Lotsberg
Håkon Lundestad
Steinar Dahl Lægreid
Terje Erik Moe
Johan Moldestad
Odd Mortensbakke
Maryan Georgsdotter

Mundal
Knut Ole Myren
Astrid Marie Nistad
Odd Njøs
Laila Solbjørg Nyhammer
Stein Bugge Næss
Vidar Otterstad
John Ramstad
Jon Ramstad
Ingolv Reiakvam
Mette Frydenberg
Reinertsen
Henning Leiv Rivedal
Svein Rotevatn
Bjørn Rørvit
Margot Sande
Marta Kari Schwablann
Bjarte Sindre
Leif Alfred Skaar
Ingunn Skeide
Einar Skeie
Knut Atle Skjær
Gudmund Smådal
Jenny Ødven Snildal
Sigrid Solheim
Synneva Kolle Solheim
Dag Håkon Storaker
Målfrid Sværen
Tor Sværen
Harald Systad
Gunnhild Systad
Maria Sælen
Leiv Sølvberg
Helge Sårheim
Jakob Thingnes
Helge Thue
Ivar Jostein Tjugum
Kari og Helge Tveit
Josef Benoni Ness Tveit
Åsta Urdal
Johan Varlid
Oddfrid Vereide
John Elling Vereide
Jorunn Veseth
Gudrun Vigdal
Kari Vik
Øystein Vikesland
Lars Øyvind Vikesland
Ingebjørg Voll
Gerd Oddny Wergeland
Marianne Øren
Liv Østrem
Vidar Åm

SUNNMØRE MÅLLAG

Ingrid Aamdal
Ottar Aashamar
Kristian Almås
Matias Kåre Austrheim
Oddfrid Nora Bell
Torunn Bildøy
Synnøve Ruste Bjørdal
Dagfinn Bjørkedal
Sigurd Olav Brautaset
Ole Arild Bø
Norunn Margrethe
Dimmen
Oddrunn Eidem
Ståle Eikrem
Lindis Eliassen
Aud Farstad
Mård Torgeir Fauskevåg
Jostein Fet
Einar Elling Flø
Andre Gjerde
Tore Gjære
Per-Arne Grebstad
Arne G. Grimstad
Kåre Hasund
Asbjørn Hatlehol
Severin Haugen
Turid Teigene Holstad
Kirsten Hundvebakke
Astri Hunnes
Ingrid Runde Huus
Jørund Kile
Jakob O. Kjersem
Terje Kjøde
Johannes Klungsøyr
Audun Kvalsvik
Marit Kvammen
Elias Kvangardsnes
Einar Landmark
Odd Larsen
Svein Linge
Jostein O. Mo
Helge H. Moe

Trine Naadland
Dorthe Mari Nordahl
John Osnes
Britt Oterholm
Johan Ottesen
Einar Pettersen
Lillian Ramnefjell
Karl Ramstad
Oddbjørg Remøy
Torleiv Rogne
Gunder Runde
Olga Støylen Runde
Ingvar Røyset
Sissel Seljebotn
Else Synnøve Skarbø
Liv Johanne Ørjasæter
Solhaug
Jarle Solheim
Jan Ove Stene
Ingrunn Sørås
Per Svein Tandstad
Asbjørn Tryggestad
Eldrid Vik
Sveinung Walseth
Knut Ytterdal

TELEMARK MÅLLAG

Robert Anderson
Johannes Apold
Erlend Bakke
Gunnhild Berntsen
Maria Sælen
Leiv Sølvberg
Helge Sårheim
Jakob Thingnes
Helge Thue
Ivar Jostein Tjugum
Kari og Helge Tveit
Josef Benoni Ness Tveit
Åsta Urdal
Johan Varlid
Oddfrid Vereide
John Elling Vereide
Jorunn Veseth
Gudrun Vigdal
Kari Vik
Øystein Vikesland
Lars Øyvind Vikesland
Ingebjørg Voll
Gerd Oddny Wergeland
Marianne Øren
Liv Østrem
Vidar Åm

Tjøstov Gunne Djuve
Gunhild T Dølen
Per Engene
Gunlaug Fjellstad
Anne Karin Funner
Hans Magne Gautefall
Torgeir Grimstveit
Lavrands Grimstveit
Ole Grov
Asbjørn Nes Hansen
Svanhild Haugen
Hallvard Hegna
Jarle Helle
Ragnhild Hovda
Tone Sem Hovda
Jon Ingebretsen
Halvard Jansen
Bjarne Jordstøyl
Olav K. Jørgedal
Tove Kvaale
Erling Langleite
Kjetil Langåsden
Aud Manheim
Sigrun Garvik Moen
Jostein Naadland
Ellen Bojer Nordstoga
Jakob Olmstad
Annbjørg Romtveit
Helge Rykkja
Børre Rønningen
Per Skaugset
Gunvor Solberg
Margit Ryen Steen
Alv Halvor Straumstøyl
Jon Sæland
Olav Teigen
Olav Teigland
Tone Telnes
Olav Tho
Anne Elise Thorvaldsen
Torkjell Tjønn
Kari Tveit
Alf Torbjørn Tveit
Jon Tvittekja
Margit Verpe
Einar Versto
Halvor Øygarden

TROMS OG FINNMARK MÅLLAG

Nils Aarsæther
Terje B. Dahl
Ingrid Dønnestad
Vidkunn Eidnes
Sveinung Eikeland
Bjarne Eilertsen
Karl Ragnar Engstad
Eldbjørg Gjelsvik
Jan Magne Sterri Gjerde
Lillian Bernes Hay
Magne Heide
Olav Gaute Hellesø
Olaug Husabø

Astrid Kvangersnes
Sigrun Lunde
Ola Melby
May Johanne Molund
Atle Måseide
Ole Edgar Nilssen
Guro Reisæter
Ingrid Russøy
Sunniiva Skålnes
Anne Marta Steinnes
Jon Todal
Birger Vang

TRØNDERLAGET

Reidar Almås
Erling Aunan
Kjell Bardal
Ingvar Berg
Arvid Bjørgum
Ola Johan Blokkum
Olaug Denstadli
Tove Eivindsen
Olav Engan
Ola Stuggu Fagerhaug
Oddmund Farbregd
Helge Fiskaa
Arne A. Frisvoll
Størker Garberg
Anders Gjelsvik
Jon Grønlid
Anders Gustad
Sigrid Haavik
Kristoffer Haugum
Harald Hernes
Andrea Hjelde
Herlaug Hjelmbrekke
Knut Holmen
Arne Hov
Ola Huke
Kjell Håve
Kirsti Årøen Lein
Arna Lerstad
Jens Loddgard
Geir Lorentzen
Mads Løkeland
Else Maseng
Lars Kolbjørn Moa
Tore Moen
Sverre Mikal Myklestad
Magne Måge
Lars Nygård
Karl Fredrik Okkenhaug
Solveig Otto
Anna Dorthea Remhaug
Kristian Risan
Narve Rognebakke
Per Rønningen
Ragnhild Saur
Jan Solberg
Tor Stalvik
Arvid Henry Staupe
Eldar Jens Straume
Eiliv Stordal
Svein Bertil Sæther
Jan Sørås
Kirsten Tagseth
Torbjørn Tranmæl
Harald Vik-Mo

VALDRES MÅLLAG

Toralf Baldersheim
Gunnar Belsheim
Bjørg Berge
Gunnar Breivik
Olav Gullik Bø
Kjell Conradi
Jan Espeliødegård
Ola Fosheim
Ingunn Hommedal
Sigfred Hovda
Frank Tommy Jacobsen
Bjørn Vegard Johnsen
Torodd Lybeck
Liv Aslaug Myhre
Kirsten Onstad
Nils Rogn
Gullik Skattebo
Solveig Skjerdal
Marit Skogstad
Per Gunnar Veltun
Magnor Wigdel

VEST-AGDER MÅLLAG

Leiv Hartly Andreassen
Anne Kathinka Aslaksen
Aud Støylen Djupdal

Helga Dåsvatn
Anne-Berit Erfjord
Åse-Berit Fidjeland
Gunnhild Fjermedal
Svein Harald Follerås
Randi Lohndal Frestad
Vigleik Fristad
Bjarne Halvdan Furholt
Helen Glomså
Øyvind Grov
Dagmar Gullestad
Thorbjørn Gysland
Magne Heie
Kjell Erling Håland
Olav Torgny Hårtveit
Karin Vere Jacobsen
Vestlemøy Johnsen
John Lauvdal
Kirsti Lavold
Solveig Stallemo Lima
Målfrid Lindeland
Ann-Helen Thora
Arnulfsdottir Moum
Rolf Ivar Ommundsen
Elfrid Ovedal
Håkon Bøye Prestegård
Solveig Robstad
Margit Seland
Bjørg Helene Slapgard
Nils Harald Stallemo
Asbjørn Stallemo
Per Sveinung Stordrange
Leiv G. Storesletten
Eva Haugen Søgaard
Egil Torgersen
Leiv Torstveit
Gunnar Vollen
Ivar Åmlid

ØSTFOLD MÅLLAG

Astrid Andersen
Eldbjørg Johanne Giske
Eiliv Herikstad
Arne Kvernhusvik
Gunnar Ottne
Bjørg Robberstad Jensen
Einar O. Standal

YRKESMÅLLAG

Else Bakkehaug
Line Brendberg
Kjellfrid Bøthun
Eli Crozier
Anne-Marie Botnen Eggerud
Morten Elster
Marta Johanne Gjengedal
Kristian Hagestad
Anders Bøyum Halvorsen
Sissel Hole
Eirik Holten
Kari Huus
Gunnar Jordal
Rønnaug Kattem
Anne Lognvik
Kjell Harald Lunde
Ola Mestad
Borge Otterlei
Linda Plahte
Frode Ringheim
Astrid Driva Rødsand
Haldor Slettebø
Sigrun Solberg
Lars Helge Sørås
Odd Einar Sørås
Turid J. Thune
Harald Thune
Sigrid Tyssen
Torgeir Urdahl
Birger Valen
Olav Vesas
Ivar Winjum
Vidar Ystad

BEINVEGES INNMELDE

Tordis Hammervold Caillot
Kristian Halse
Johannes Hjønnevåg
Herborg Lillebø
Gunnar Mjøs
Finn Myrvang
Erling Nordheim
Villy Nordmo
Liv-Marit H Reitan
Erling Stangnes
Åse Floa Steinrud

- 1 Kven var den fyrste formannen i Riks-målsforbundet?
- 2 Kva gruppe ga ut albumet The Division Bell i 1994?
- 3 Kva type dyr er ei rognkjekse?
- 4 Kva heiter Brit Bildøen sin siste roman, som kom i haust?
- 5 Kva er det offisielle språket i Bangladesh?
- 6 Kva heiter hesten til Emil i Lønne-berget?
- 7 Under kva OL vann Ådne Søndrål gullmedalje og slo verdsrekorden for 1500 meter på skøyter?
- 8 Kva er eit «trønderlån»?
- 9 I kva by kjem avis *Agderposten* ut?
- 10 Kva er namnet på den norske fregatten som nyleg sokk i Hjeltefjorden?
- 11 Kva for ein svenske leia kvite bussaraksjonen under den andre verdskriga?
- 12 Kva nyhendesak prega verdas aviser sine fyrstesider 1. september 1997?
- 13 I *Ferdaminni fraa Sumaren 1860* skildrar A. O. Vinje reisa si frå Christiania til Trondheim. Men kvifor skulle han dit?
- 14 Kva land hører Phi Phi-øyene til?
- 15 Kva kallar vi den japanske kunstforma som går ut på å brette papir til fine figurar?
- 16 Kva er QWERTY og Dvorak døme på?
- 17 Kva skandalebefengt skodespelar er aktuell i rolla som skurketrollmannen Gellert Grindelwald i den nyaste filmen i Harry Potter-universet?
- 18 Kva heiter den amerikanske Donald-teiknaren som mellom anna er kjend for boka «Skrue McDucks liv og levnet», og som dedikerer alle historiene sine til Carl Barks?
- 19 I kva kommune står den tre meter høge 17. mai-stenen, som vert rekna som Noregs eldste monument knytt til nasjonaldagen?
- 20 Kva norsk biletkunstnar er kanskje mest kjent for verket «Tre blad frå imperialismens dagbok» frå 1971, som for tida er utstilt på Kunstnerenes Hus i Oslo?

- 21 Nidarosdomen
- 22 Prinsesse Diana død
- 23 Fot til sjå kronihuga av kong Karl XVI i
- 24 Eit vauinghus, lyplisk for gardslag
- 25 Ben galii
- 26 Lukas
- 27 OL i Nagano, 1998
- 28 Pink Floyd
- 29 Bjarne Stjernen Bjarne
- 30 Fisk
- 31 Tre vegar til havet
- 32 Bengali
- 33 Lukas
- 34 Tidend 5 • 2018
- 35 Per Kleva
- 36 Snæsa
- 37 Don Rosa
- 38 Johnny Depp
- 39 Tastaturutforminger
- 40 Origami
- 41 Thailand
- 42 Arnadal
- 43 Falch
- 44 Prinsesse Diana død
- 45 Folke Bernadotte
- 46 KM «Helge Ingstad»
- 47 Arne Dahl
- 48 Et vauinghus, lyplisk for gardslag
- 49 Bjarne Stjernen Bjarne
- 50 Nidarosdomen
- 51 Origami
- 52 Tastaturutforminger
- 53 Johnny Depp
- 54 Snæsa
- 55 Per Kleva

Dei tre nynorske symbolsakene

I 1970-ÅRA HADDE målrørsla god framgang både kulturpolitisk og organisatorisk. I kjølvatnet av dette kom viktige symbolsaker opp. Ei gammal merkesak som nynorske frimerke vart langt på veg løyst i 1976 då det kom ut ein serie særfrimerke med landsnamnet NOREG på.

DETTE SKAPTE SJØLVSAKT harme i riksmålsleiren, der ein av gjengangarane i *Aftenposten* øste seg kraftig opp då han i vanvare hadde fått med seg nynorske frimerke heim frå Smestad postkontor i Oslo. «Jeg kom intenanende hjem og oppdaget da til min forskrek-kelse at jeg hadde fått frimerker med nynorsk tekst», skriv han og refesar Postverket i harde ordelag. «Jeg gikk sporenstreks tilbake for å få dem byttet, men for-gjeves. Jeg måtte innom mange postkontor før jeg endelig lyktes», skriv han. «Hva har NOREG på Smestad å gjøre?» avsluttar han så harmdirrande i innlegget sitt. Og *Aftenposten* opna spaltene sine velviljug.

HELLER IKKJE POSTDIREKTORATET var så veldig hipne på å stetta nynorskkravet om måljamstilling. Til slutt let dei seg overtala til å bruka begge namne-formene på same frimerka eller valde å gjie ut seriane skiftevis på nynorsk og bokmål, plent som i andre målklovdde land.

I JUSTISDEPARTEMENTET HADDE dei kunnige juristar som fekk orden på passet med NOREG og NORGE prenta på framsida utan nemnande protestar. Den nye mållova frå 1980 understreka nemleg måljamstellinga særskilt når det gjaldt landsnamnet på slike offisielle dokument. Noko seinare kom det opp mål-jamstilte landsskilt på svenskegrensa òg. I dag kan me såleis lesa at me er komne til NOREG og NORGE når me kjem frå ein svensketur over grensa og heimover.

NOKO MEIR BRUDULJE ute i ålmenta vart det likevel i 1985 då den nye 50-kronesetelen, med årets 200-årsjubilant Aasmund Olavsson Vinje på framsida, fekk nynorsk tekst. Dette kravet var gammalt frå Noregs Mållag si side, så styret i Noregs Bank innsåg til slutt at dette måtte gjennomførast. Noregs Mållag fekk eit brev frå bankdirektøren sjølv, Knut Getz Wold alt i 1977 om dette vedtaket i Noregs Bank, men måtte altså venta i åtte år før det vart til røyndom. Oppmodinga vår til dei som vart sinte for dette, var å senda 50-lappen til Noregs Mållag som målgåve. Det kom inn over 10 000 kroner på denne aksjonen, truleg mest frå målfolk.

Symbolsaker er svære greier, berre nokre få bokstavar kan laga røre.

Jeg kom intenanende hjem og oppdaget da til min forskrek-kelse at jeg hadde fått frimerker med nynorsk tekst.

Alle fire måtte skita, men berre to av dei kunne.

NT KRYSSORD NR 5 • 2018 • Laurits Killingbergtrø

BANKE		I TELE-MARK VÅLDET		KRØTER TÆRER			ITAL. ØY FJELL OG KLØFTER	KONTROLL SMERTE		IHUGE BIBELDEL		SØV HOVDYR		UKLARE INSTRUMENT		LØNSAM KVINNE-NAMN
NETTOPP STARTA				VÆSKE BORG I ATHEN												
FRÅHALD												BLIR SKJEMD UTVAL				
STREKKJER HALS						MATFEST "HALV" SJUKDOM								NESTSJEF FALL SAKTE		
KLOKKE		PLANTE SVÆRT FÅMENT							DRIKK			TIDSROM I VALDRES				
SLUTT				KNASK									DEL AV SELETØY		FALSKT	
MÅLTID				PRYD TREDJE-PLASS									MORO-MANN			
AVTAKANDE			I GOD-LUNE					KÅSØR								
MJØLKE-VERKSEMID					RØYST PLANTEN									TAL HOVUD-STAD		
MØLLE	KNEG-GJAR		BY I JAPAN GREIER		KYRKJELEG DAGLISTE TRYGLA			HJARTANS OSTEN								MÅLE VEKT
KAKSAR		UTSKEIING HANENS SLUTTORD									NOKSÅ MANGE	DØGNTID BAK				
												ÅTE I DAG			FØDE	
FERSKE			FÅ I SEG FØDE (MED A-INFINITIV)				TRUDD NYNORSK-AVIS						KOSTESAM LOFT			
BJELKE		ETE LUN SJ BROTEN							FINGRANE TUTE							
BÅT-PLASS			RELI-GIONEN FRED								UT AV TEK TIL SEG FØDE			SINT UTBROT BAKKE		
VARIANTEN								REGLE (2 ORD)								
12 MD.								STING					FØRE SAMAN		NT NR. 5 2018	
		BLI SKJEMD														

NT LØYSING • Nr. 4 – 2018

BAR	G	KANTEN SLAGS RELUSJON	E	SLIDE STAD. FESTA	K	UNDER JØVING	T	FJELL HEIDE	S	AVGIFT MOSELL	O	EIN PALVNOM	ARTAR	Ø	FJUR DEKKER	HATT STONG	S	
DRAUGS ELEVER RONNA	A	DRAG AVGANG TUR	S	ASA SKEDV	U	US	Y	M	M	MET	TR	ISK						
KLAVD KATANE	UNG GANE			TURKLE TRIV	S	J	AL											
KU PUSSIG JERKS JERKS	KU	PUSSIG JERKS	N	TEEN	E													
AVDRAG HØDGER	A	DRAG AVDRAG HØDGER	G	VARM FOESI	VARMI FOESI	YRKE MINT.	E	SKARD FERSKE	R	E	Y	M	T					
IS S	I	S	ATTLING IGJEN	YRKE MINT.	YRKE MINT.	SKARD FERSKE	E	DA KRUNS	E	DA KRUNS								
ÅSDRAG DET VÆR UT AV ELEVER	Å	SDRAG DET VÆR UT AV ELEVER	G	JUL	JUL	LET	E	TR	E	TR	E	NAPE						
ER SAMLING	T	YTT BUSTAD OPENING TOMA	TE	BÆRET	BÆRET	FLY- STALL	A	HEILAG A	GJEN DUKAND	A	GJEN DUKAND							
ARKIV GAON SØKKA BEKREZEN	A	RKIV FØT SOLE	R	IL	IL	TIL STOVA	E	BÅK TOMAKS KØKKE	A	T	T	RI KETNING						
ILE RÅKALD	AGNER			STEIN TAL LE	STEIN TAL LE	NANE FØRER	N	MEDIUM PLANTE	L	10 VEKER PÅ SAMLE								
UGG IHUE	UGG IHUE	GA LE	G LE	KNU LE	KNU LE	UDA LE	H	KYODER TEMPE	P	PEPAR								
ID SLETT FISK	ID	REFUG LE	G LE	GNE LE	EIS LE	ERR LE	SÅ LANGT	H	SHUTT MERING	SNU								
OD FØYDEL	OD	RE FLYDEL	D FLYDEL	D FLYDEL	D FLYDEL	D FLYDEL	E FLYDEL	TI FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL	E FLYDEL			
LO RE	LO	ODDE RE	ODDE RE	VITE VIT	VITE VIT	ES ES	S ES	JUK ES	K ES	MANN ULLHÅR	I ES	B SIVEBÅT						
HA HE	HA	LE HE	EP HE	PARTI TJ	PARTI TJ	KUNDE TJ	N ED	NULL TAL	N ED	MOLD TAL	A TAL							

Vinnarar av kryssord nr. 3:

Jofrid Sæbøe, Vestby
Anne-Berit Erfjord, Kvinesdal
Viggo Østebø, Stavanger

Send løysinga til:

Noregs Mållag
Lilletorget 1
0184 Oslo

Frist: 1. februar 2019

Merk konvolutten «Kryssord». Rett løysing kjem i neste utgåve. Tre vinnarar vert trekte ut og får fin premie.

Namn: _____

Adresse: _____

Postnummer/-stad: _____

KRAMBUA

Cirkle K-krus inkludert kaffiavtale. Termokrus som gjev deg gratis kaffi på alle Cirkle K-stasjonar ut 2019. **Kr 299,-**

Til/frå-lappar. Klistrelappar til jolegåvene. 20 stk. **Kr 50,-**

Fat. Stilsikker logo på stilsikkert fat frå Verde-serien til Figgjo. Høveleg til både grill- og jolemat. Diameter 20 cm. **Kr 200,-**

Krus. «Nynorsk til meg, takk!» på Verde-koppen frå Figgjo og formgjevar Johan Verde. Ein klassikar med klassisk slagord! **Kr 200,-**

TILBOD! Fat + krus. **Kr 330,-**

Krus med trykket: *Det går mangt eit menneske og ser seg fritt ikring for Ivar Aasens skuld.* Tarjei Vesaas, 1950. **Kr 180,-**

Krus med trykket: *Skogen stend, men han skifter sine tre.* Olav H. Hauge, 1965. **Kr 180,-**

Ostehøvel i stål, blank, frå Bjørklund. **Kr 190,-**

Ostehøvel i stål, matt svart, frå Bjørklund. **Kr 170,-**

Refleks. Mjuk refleks, 7 cm i diameter, med logo. Absolutt noko ein vil bli sett med. **Kr 30,-**

Pledd med logo frå Røros Tweed. **Kr 1500,-**

Skistroppar. To skistroppar med borrelås, 26 cm lange. Høver til langrennsski, uavhengig av målform og målføre. **Kr 50,-**

Jakkemerke

«NyNorsk»
«Slepp nynorsken til»
«Gjennom ord blir verda stor»
«Takk, Ivar Aasen!»

Kr 10,- per stk., kr 50,- for 20 stk.

Noreg-skjerf i polyester. **Kr 150,-**

Aasen-panneband i ull. **Kr 350,-**

Send e-post med tinging til **krambua@nm.no**, ring til **23 00 29 30**, eller gå inn på **www.nm.no**. Sjå innom heimesida for andre tilbod.

Hugs at vi kan gå tom for somme artiklar. Det er såleis ikkje sikkert at du får alt du tingar.

Porto kjem i tillegg til prisane vi har gjeve opp her.

MÅLLAGET INFORMERER

VINTERSEMINAR 2019

Noregs Mållag inviterer til nasjonalt Vinterseminar laurdag 26. og sundag 27. januar 2019 på Lillehammer. Seminaret blir ope for alle, og ynskjer du å melde deg på, gå inn på www.nm.no eller send e-post til per.arntsen@nm.no.

Det blir viktige politiske ordskifte knytte til prinsipprogrammet, om nye læreplanar i norsk og både innleiing og debatt om dei nye regionane og regionreforma.

UTLYSING AV NYNORSKSTIPEND

Har du eit godt nynorskprosjekt, men manglar pengar? Noregs Mållag lyser ut to nynorskstipend på kr 50 000. Søknadsfristen er 12. februar 2019. Føremålet med stipenda er å hjelpe fram gode prosjekt som fremjar nynorsk på alle samfunnsmål. Stipendnemnda ser særleg positivt på søkerarar som har som føremål å få nynorsken i bruk på område der han frå før er lite brukt.

SPANANDE JOBB I ROGALAND

Rogaland Mållag treng prosjektleiar til eit heilt nytt prosjekt dei har kalla «Styrking av nynorsken i randsone». Kan det vere deg?

VERV EIN VEN

Sidan 1. oktober har 254 nye meldt seg inn i Noregs Mållag! Og vi har skikkeleg lyst til å bli fleire! Kan du hjelpe oss med det? Spør ein eller to av dei du kjenner om dei kan tenkje seg å bli medlem i Mållaget. Det kostar 200 kroner for resten av 2018 og heile 2019.

Slik blir du medlem: Send NYNORSK til 2490, så vert du medlem ut 2019 for berre 200 kr. Husstandsmedlemer har dessutan halv pris etter 2019.

VERVETEVLING!

Me skipar tevling om å bli beste vervelag i 2018, med to vinnarar frå lokallaga og to frå fylkeslaga (til saman fire vinnarar).

1. Laget med høgst prosentvise auke i medlemstalet.
2. Laget med den høgste faktiske auken.

Vinnarane får kvar si bokpakke til ein samla verdi av om lag 2500 kroner, som kan brukast i det lokale målarbeidet. Lurer de på korleis de ligg an

FEKK STIPEND: I fjor fekk Åsmund H. Eikenes eitt av nynorskstipenda. Magne Aasbrenn tykte det var eit godt val.

Foto: Hege Lothe.

i tevlinga seinare på hausten? Send ein e-post til Per Henning Arntsen, per.arntsen@nm.no, og spør!

SØK OM ORGANISASJONSMIDDLAR

På budsjettet til Noregs Mållag er det sett av ein rekordhøg sum på 300 000 kroner som er øyemerkt lokale organisasjonstiltak. Alle lokallag og fylkeslag kan søkje om desse pengane. Send e-post til gro.morken@nm.no.

VIL LAGET DITT HA INNLEIAR PÅ ÅRSMØTET?

Det er snart tid for årsmøte. Då kan det vere kjekt å få ein innleiar frå sentralt som kan snakke om eit aktuelt emne. Noregs Mållag betalar utgiftene for innleiarar frå sentralt. Har de lyst på besøk? Send e-post til hege.lothe@nm.no.

Tilsette:

Gro Morken Endresen, dagleg leiar, tlf. 23 00 29 37 • 957 85 560, gro.morken@nm.no

Erik Grov, organisasjonskonsulent, tlf. 23 00 29 30, erik.grov@nm.no,

Per Henning Arntsen, økonomikonsulent, tlf. 23 00 29 34, per.arntsen@nm.no

NORSK MÅLUNGDOM

malungdom.no

Tilskrift: Lilleterget 1, 0184 Oslo
Telefon: 23 00 29 40
E-post: norsk@malungdom.no

Bankgiro: 3450.65.48707

Leiar: Fredrik Hope,
Telefon: 954 04 115 • 23 00 29 40,
E-post: fredrik@malungdom.no

Skrivar: Eline Bjørke,
Telefon: 476 59 738 • 23 00 29 40,
E-post: eline@malungdom.no

Prent: Nr1Trykk as
Opplag: 14 600
Abonnement: kr. 250,- per år

Annonsar:
Annonsepriser: kr 9,00,-/mm
Tillegg for tektside: kr 0,50,-/mm
Spaltebreidd: 45 mm
Kvartsida: kr 3 000,-
Halvsida: kr 5 000,-
Heilside: kr 9 000,-
Ilegg til avis: kr 1,00 pr. stk.

Alle prisar er eks. mva. Ved lysing i fleire nummer kan vi diskutere særskilde avtalar.

Stoffrist nr. 1-2019:
1. februar

NOREGS MÅLLAG

www.nm.no

Tilskrift:

Lilleterget 1,
0184 OSLO

Telefon: 23 00 29 30

E-post: nm@nm.no

Kontoradresse:

Lilleterget 1, 0184 OSLO

Bankgiro: 3450.19.80058

Leiar: Magne Aasbrenn

Mobil: 979 70 065

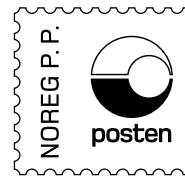
E-post: magne.aasbrenn@nm.no

Ingar Arnøy, skulemålkonsulent, tlf. 23 00 29 36 • 975 29 700, ingar.arnoy@nm.no

Hege Lothe, informasjons- og organisasjonskonsulent, tlf. 926 48 348, hege.lothe@nm.no

Kjartan Helleve, informasjonskonsulent, tlf. 23 00 29 32 - 943 97 998, kjartan.helleve@nm.no

Marit Aakre Tennø, politisk rådgjevar, tlf. 454 71 716, marit.tenno@nm.no

RETURADRESSE:

Noregs Mållag
Lilletoget 1
0184 OSLO

Nr. 5 • november 2018

Norsk Tidend

Framhald av **Fedraheimen** og **Den 17de Mai**

– Stadnamna våre viser veg gjennom historia og gøymer alle ei lita historie.

Gøril Grov Sørdal

PÅ TAMPE

FULL FART PÅ veg inn i adventstida, kjem det årlege diskusjonstemaet opp igjen: Kva me skal me gjera med kalendrane til ungane?

Sjølv har eg vakse opp med ei lita rute sjokolade kvar morgen. Ingen leiker og ikkje noko nips. Og strengt tatt ikkje noko spennin. Berre litt sjokolade, kvar einaste dag fram mot julafatn. Det var kanskje ikkje så sunt, men det var i alle fall ikkje 24 julegåver på rappen, slik mange pakkekalendarar har utvikla seg til å bli.

HO EG HAR ungar med, kom inn i diskusjonen med ei litt anna tilnærming. Ikkje berre skulle det vera ei lita gave i kalenderen kvar dag, desse gåvene skulle endåtil pakkast inn og hengast opp på ein heimelaga kalender.

Bortsett frå litt oppgitt hovudristing frå mi side, blei det eigentleg aldri noko diskusjon av det. Ho fekk gjera som ho ville, så lenge ho ordna alt sjølv. I starten trur eg det var gøy. Ein unge, 24 pakkar. Så kom unge nummer to, og det skulle lagast til 48 pakkar kvar advent. No har me tre, og det skal ordnast meir enn 70 pakkar – og det er før me startar på dei ekte julegåvene. Det er rett og slett spinnvilt!

ME HAR LIKEVEL funne ei ordning på det, som er både berekraftig og koseleg. I alle fall av og til. Rett nok går det med ein del pakkepapir, men sjølv innhaldet er om lag så lite materielt som det kan bli, når ein først skal drukna ungane sine i pakkar.

I staden for nips som er laga for å bli kasta, skriv me små lappar som me pakkar inn. Der kan det stå at ungane skal få baka kakemenn, at me skal ha filmkveld saman eller at me skal gå lommelykt- eller aketur i møket.

Det er eigentleg latterleg enkelt. 22. desember står det at me skal henta juletre, og dagen etter står det at treet skal pyntast. Og ungane elskar det.

HER ER DET berre fantasien som set grenser, og me har etter kvart funne ut at denne kalenderen kan vera ei slags gávepakke til både store og små i familien. Med ei litt kreativ tilnærming, kan til og med mor og far få seg ei fredeleg stund i huset innimellom alle juleavslutningane.

For godt til å vera sant, seier du?

Neidå, ikkje i det heile tatt. Me skriv berre i kalenderen at ungane skal på besök til bestemor for å baka.

Foto: Gunnhild Skjold

Lothepus fekk Dialektprisen

NT Norsk Målungsdom har kåra Leif Einar Lothe (Lothepus) til vinnar av Dialektprisen for 2018.

– Ver stolt av språket ditt, og drit i kva andre seier, oppmoda prisvinnaren i takketala si.

I takktala lo Lothe godt av at han vart teksta i ymse fjernsynsprogram.

– Det tykkjer eg eigentleg berre er tøft. Men neste gong dei tekstar meg, skal tekstinga vera på nynorsk! sa Lothe.

NT – Leif Einar Lothe nyttar hardingdialekta i alt frå sprengingsoppdrag på bygda til kjendisgalla i byen. At han nyttar dialekta kvar enn han fer, og er tydeleg stolt av ho, gjer han til eit godt dialektføredøme for ungdom, sa Fredrik Hope, leiar i Norsk Målungsdom, då han delte ut prisen.

– Samstundes har dialektbruken til Lothepus vore utfordra. Han vart som einaste deltakar teksta då han var med i Farmen kjendis. Det syner at media ofte undervurderer kor godt nordmenn forstår ulike dialektar, og at tradisjonelle dialektar som hardingdialekta kan vera utsette for eit normaliseringspress, sa målungdomsleiaren.

NT – Difor er me desto gladare for at Lothepus held på dialekt i alt han gjer, og den språklege sjølvtilletten hans tener som eit førebilete for ungdom, særleg i distrikta. Han syner at ein både kan koma frå bygda og slå gjennom nasjonalt og framleis halda på dialekta og vera stolt av det, sa Hope.

– Han syner at dialekt passar i alt frå realityshow til kvardagen heime, og har bygd opp ei merkevarer som sel, der dialekta spelar ei sentral rolle. For oss i Norsk Målungsdom er det dessutan ekstra stas å gje prisen til ein vinnar som nytta både dialekt og nynorsk, avslutta leiaren i Norsk Målungsdom.

NT Dialektprisen vart utdelt for første gong i 2001, og vert delt ut årvisst av landsstyret i Norsk Målungsdom. Det er den einaste språkprisen som vert delt ut av språkengasjerte ungdomar, noko som også bidreg til at han er ein av dei mest prestisjetunge. Blant tidlegare prisvinnarar finn vi namn som P3Morgen, Linda Eide og Daniel Kvammen.

(NPK)